

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית ירמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה . . . . . 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
רבע 1.75

באשכנז:
לשנה . . . . . 8 כתרין

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח

ברכת מו"מ 60 הלר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הרר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

„HAMICPE“
Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 4 Czerwca 1909

גליון כג

קראקא מ"ו סיון פ' בהעלהך תרס"ט

ישראל בגולה

עם ישראל עומד, מימי קדמתו ועד היום הזה, מעל לחלופות העתים ורואה באבדו עמים רבים, העוברים על פניו ברוב הימים עבור ודרת אחד אחד מעל במתי ארץ אל תהום הנשיה; עומד זה כארבעת אלפים שנה מאז היה לגוי זה כאלפים שנה מאז נלה מעל אדמתו — ועודנו חי, רענן, משריש בכל ארץ ובכל מקום ויונקתו לא תחל; ועוד יעמוד חי עד נצה בקרב הגוים, אשר הוא מתגורר עמם, כסלע איתן בלב ימים. כן אמרתם מליצים, משוררים ונואמי נאום וגם תדברו נגידים על המראה הגדול וגם תכארו אותו איש כחזון לבו, זה בכה וזה בכה. וגם אמנם טובו דברי תנחומים כאלה לההיות רוח שפלים ולאמץ ברכים כושלות ולעשות אשר ינבה לבם בעמם ויתנחמו על כל התלאה, אשר מצאה ואשר תמצא את ישראל בגוים, ואולם לא כראות המליצים והמשוררים ההולכים אחרי רוחם ורואים בחזון לב, יראה המתכונן מקרוב אל כל תפוצות ישראל כמושבותיו לתקופותיו, אל כל הדרכים האבלות, אשר עברנו בהן אחת לאחת מאז גלינו מארצנו ועד עתה. עם ישראל? אהה, לא „עם ישראל“ אחד ולא שנים תמו נכרתו בארצות נכר בעתים אשר עברו עלינו. אם ידמו המליצים את עמנו לסנה הכוער באש ממצרים ועד הנה ואיננו אבל, או לעץ אדיר העומד ומבלה העת, ואשר רק ענפים יפלו ממנו כה וכה, למען יבאו אחרים תחתיהם,

הנה באמת אחרת נראה בו והמראה — מה נורא מאד; הגרון חוצב בעץ עד להשחית והסער מכער אחריו, ושכבים ממכתו מתפרדים ויוצאים מתחת הגרון, מתערים בארץ הנכריה, אשר הטלו שמה, משרישים, פורחים ופורים — אחרי היות העץ אביהם לבער זה כמה — עד אשר יעלה הכורת גם על הנטיעים החדשים האלה בארץ מכורתם והיתה אחריתם גם הם תשע הירות לכליון והעשירה לשארית פליטה, ואם בחסד — שני חבלים להמית ומלא החבל לתחיות.

ישראל, המעט מכל העמים בראשיתו, היה יכול עתה להיות הרב והעצום מכלם לפי רוב שניו וכה חיתו האמיצה — לולא כל המוצאות אותו בעתים אשר עברו עליו בגלותו או בגלותיו. אם נצא בעקבות תפוצות היהודים ומושבותם ודברי ימיהם בארץ ארץ טיחם אבוד ניר לישראל בארצו בראשונה או בשניה, וראינו והנה כל הארצות לא היו כי אם כורי-ברזל ליהודים, אשר נתנו בתוכם מעט מעט, הכסף והסנים יחד, עד תמס, כל הגלויות האלה היו דעות ונוראות לתוצאותיהן הרבה יתר מנלות מצרים. אם בגלות הראשונה נאנחו אבותינו וזעקו עד אשר עלתה שועתם אל האלקים, הלא היה תהיינה דמעותיהם, אשר לכל יתר הגלויות, לו יקוו מימיהן מתחת כל השמים אל מקום אחד, למבול, אשר יעלה וישטוף ארץ ויושכיה עם כל רעתם יחד!...

מצרים ירד עמנו בראשונה בשבעים נפש

ויצא מקץ רד"ו שנים כשלוש מליונים (אנשים ונשים וטף); ובשניה באו שמה היהודים בהמון רב מיום הוסד אלכסנדריה ביד אלכסנדר המוקדון, ומקץ מאה שנה היה מספרם בעיר הזאת ובבנותיה כמליון נפש ואולם אחרי כן היו הולכים ורלים עד החרבן הגדול, אשר החרב הישוב הישראלי הזה ב„פולמוס של טרינוס“, כארבע מאות שנה אחרי כן (החרבן, אשר אמרו עליו, ירושלמי סבה, פ"ה: „באותה שעה ננדעה קרן ישראל ואינה עתידה לחזור עד שיבא בן דוד“), ועד הנרוש הכללי, אשר המיט עליהם הבישוף קריל, כשלוש מאות שנה אחרי החרבן הזה. אמנם כי בעוד מאתיים שנה אחרי הנרוש, בימי מלחמות היהודים בא"י עם הרקליוס קיסר רומה (כשש מאות שנה למס"נ), הננו שבים ומוצאים עקבות יהודים באלכסנדריה, ובמצרים בכלל, ואולם אלה לא מנו עוד מספרם למליונים, כראוי לעם היושב במקום אחד זה כאלף שנה, וגם לא לאלפים ולרבבות, כי היה הוין אך שארית פליטה, מ„עם“... וכן לא היתה אחרית לישובי היהודים העצומים והרכים, אשר היו באסיה הקטנה, בבבל ובארם נהרים, באיי יוון, בחצי-האי ערב ובאטליה, המקומות אשר קדמו היהודים להאחו בהם בהמון רב בעוד היות ניר לישראל בארץ אבותיו; ולאשר בארצות אירפה, אשר השלכו שמה אחרי התפוצץ אבן ישראל תחת פטיש כל הארץ, הרומים: באנגליה, אשר נודעו עקבותם שם במאות הראשונות למס"נ, יצאו, מקץ שבתם או מקץ הענותם שם יותר משש

פיליטון

עצבת רוח.

(על הקור שהיה באייר התרס"ט.)

- שְׁנֵה הַמְּבַע.
- סְדָרִים חֲלָפּוֹ;
- עֵמֶק וְנִבְע.
- בְּנוֹ יִזְעֵפוּ.
- מְרוֹם מְתַגַּלֵּל
- קְרַעַם הַסֶּעַר;
- בְּעֻזּוֹ יִחַלֵּל
- בְּרִמָּל וְיַעַר.
- רוּחַ סֶאֱנָת.
- נִחְבָּא הַשְּׁמַשׁ;
- אֶרֶץ שִׁכְנַת
- בְּקִדְרוֹת וְאֶמֶשׁ.
- סְנִירִד וְשִׁלָּנ
- יִרְיָקוּ עֵינֵינִים;
- בְּדָכְיוֹ הַפְּלָג
- יִגְרַף נְצִינִים.
- נְאֻלָּם הַזְּמִיר,
- נִפְעַם בְּרַחַ;
- מְרֹאשׁ הָאֶמִיר
- יִנְשׁוּף צִרְתִּי.
- וְלִיד הַחֲדָוִן
- בְּחֶדֶר מוֹשְׁבִי
- בְּרַעַשׁ הָאֵלּוֹן
- מִיָּבֵב עֵינֵי.

יהושע אמלאם.

המות והחיים.

(שרשומט.)

יושבת חבורה של גברים, נשים וטף אצל השלחן בחדר מוסק ומיחם רוחם מפעפע, משמיע קולו ברמה, בעת שהם משלך בחדר. דנים הם בבבד ראש בשיחה המתהלכת עתה בפיות כל הבריות בעיר ע"ד השליטה הכלתי מונבלה, שנהנה בירח זה להמשחית, לשים קץ ותכלה להיוכדות ר"ל. כל נפש מצמצממה ומתכווצה להוך הוכה, מפני פחד המות, בקומו לערץ ולחבל... הדלת נפתחה לאט לאט ונכנסה אשה אחת מבנות הבית, מטפחה גדולה על כתפיה, ידיה שלובוה, יבלי אמר ודברים, רק בזדיקת מנחם באלכסין על המסבים, היא ממילה לארבו ולרחבו של החדר. פניה מעוננים. לרגעים הם מתעוהים, בכל פעם מתרדבת לשונה לחכה ומשמיעה כעין מציצה, איזה חיוך של מעונה מהמתח על הוי פניה, ואנחה המעלה אד מתמלמת מלכה. איזו נחה-רוח מופיעה כחכה בהרף עין על צערה המיוחד רק לה ואין לאחר מהמסובים חלק בו, בכל זאת רצונה, שמי שהוא יפסיק את מצב רוחה זה, ושינונה ישוהף גם להם... „נו, ומה שלום הנכרה דונרוך?“ הפסיק אחד המסבים את הרומיה המלאכותיה, בראותו שאין לה סוף.

„אין עוד דונרוך בעולם הזה“, הבליטה את מליה אחת לאחח, בהפסיקה להתהלך בחדר. ובמכת חודר ונועץ הביטה מכל עבריה, לדעה איזה דשם השאירו אחריהן מליה. צמרמרה אחזה בל בשר, לשמע שקשוקי בנפי המלאך הנורא, המשקשקת במלוא הקפו של החרר. אשה מעוברת מהוך החבריא, שבכל עת הההלך המבשרה בחדר, סמרו בדי עורה, ולמרות השוקתה לדעה שלום היולדה, הרגישה איזו אימה מסותרה מפני הרגע, שבו יהיו מי שהוא לשאול, השמיעה את קולה המפרכס, שמחציהו יללה, מתוך פחד אלס, שהציף מתוך עיניה, במששה בלי כינה בבטנה המלאה: „איך זה אפשר, הלא בבקר בשרו, שהסכנה כבר עברה?“... עלמה בעלה קיסה גבוהה, כהפים רחביות ולחיים אדומות, המתוקה את קולה הגם כבעין רכוך: „אם פרה יפה ומלא עלומים בזה לא יבל להבליג על המוה, איזו אין עוד כפלא ממנו.“ הזקן שבחבורה בבן שבעים משמיע את קולו אדיר וחזק, באלו היה חפץ בזה להחניק את הרעידה התמידית שבו: „מה כל הרעש? ממה אשה, סוף אים למות, בששנים כלות, או מהים זקן או צעיר... בעירה קמנה כזו, שאינם רגילים בבאלה, מרעישים עולמות, אבל בערים הגדולות אלה הם מעשים שבכל

מאות שנה, נ' לאלף הששי (1290), כששה עשר אלף נפש. בצרפת היה מספר היהודים בעת גרש אותם פיליפ הרביעי מארצו (שנת ס"ו) אחרי שבתם בארץ הזאת הרבה יותר מאלף שנים, כמאה אלף נפש ואחרי הושב אותם היו הולכים ונמקים בכור הברזל הזה עוד כשמונים שנה עד אשר גרשו שנית — הוא הגרוש האחרון מצרפת — בשנת קנ"ה; ובפעם הזאת לא בא מספר היוצאים בספרי הזכרונות, אות הוא כי לא רב היה מספרם כאשר בראשונה. כאשר כנ"ה, אשר במאה התשיעית לסמ"ה כבר היו כה ישובי יהודים ברוב גלילותיה, ואשר שם עברו עליהם המים הזדונים דור אחר דור מאין הפוגות; מסעי הצלב, הרגות רנדפליש, ארמלר, המנפה השחורה, עלילות דם וחלול להם. הקדש פעם בפעם — לא נותרו עוד במאה הרביעית לאלף הששי בכל רחבי הממלכה הזאת כי אם קבוצים קטנים כה וכה כשכלים בודדות בעמק רפאים, מלבד ארבע קהלות גדולות בערים: פרנ, וינא, ורמיזה ופרנקפורט ע"נ מין. וכן באו עד קצם ישובים גדולים, נכבדים ועתיקים לימים, אשר היו ליהודים לפני באיים שונים. בקפריסין (בפולמוס טרינוס), במיורקה (בשנת קצ"ה) ובסצליה (בשנת רנ"ב, שנת הגרוש מספרד וממדינותיה). באי הזה, אשר ישבו בו יהודים מימי הגלות אותם הרומים מארצם, היה מספרם במאה השלישית לאלף הששי כמאת אלף נפש, ומושבותם בחמשים עיר, והקהלות הנכבדות בהן שש עשרה. ואת רברי הקהלות פנימה כלכלו על פי חקיהם, אשר קימו המושלים בידם בדור דור. וכדור האחרון, אשר לפני הגרוש, הפיקו רשיון מאת המלך, לכונן להם בית מדרש להכמות, אשר יהיו לו כל משפטי הכתים האלה למינו, ואח"כ כוננו להם, ג"כ ברשיון המלך, פרלמנט יהודי כפלרמה, אשר יכלכל את כל דברי הקהלות ואשר יהיה בין העם ובין המלכות, סוף דבר לא חסר דבר מכל משאלות הארציים היום...

בספרד נגרעו היהודים (ראה מאמרי בגליון י"ד—ט"ו) כמאתים השנים האחרונות שלפני הגרוש משמונה מאות אלף נפש לשי אלף נפש: והגרוש בלה הרעה, כי השע הירות בהם ספו תמו מן בלהות ורק החלק העשירי באו בשלום אל ארצות נושבות, ששם כוננו מושבות חדשים ויקימו מטע חדש לישראל. בכלל היו הגרושים בימי הביניים — ימי היות כל הדרכים בחוקת סכנה גם ליוצאים לרצונם — עם כל מעשי האכזריות

יום". בהתימו הוא גולל לו סיגרה מההרגשות, ומעמיד את פניו כאלו צוחקת.

הילדים, בפיותיהם הפעורים ובעיניהם הפקוחות, שהקיפו את החכריא, בסכרם שיעלה להם להשיג ולהפוס את עמק הענין, שעליו דנים, בהוכחם שרדיק הוגיעו עד הנה את מחותיהם, נההדקו שפתותיהם, התמהון שבעיניהם נעלם, וחזרו למשחקיהם, ביתר חשק מאשר עד כה.

צעיר אחד חסון באלון, הספיל חתיה בגבורתו בלב חלש, קם ממקומו בעליצות קלילה, שנבעה מכל רמ"ח אבריו ושם"ה נידוי, פחה ואמר: "מה בא המקרה הזה ללמדנו? לבלי מלא ספוק צרכינו האנושיים? היה לא תהיה. כתעצמות עוז נלחם כמות. גם אם יפיל הוא בהרמשו כהנה וכהנה, אנחנו נעמיד לו אחרינו דורות לרכבות ללחום בו..."

באותו מעמד הוציא מפיו מלה המנבלה את הפה והצורטה, וככל זאת נעימה לאון, שהכניסה קלוח דם רותח בכל אברי הנופים הנמצאים. החיים בלעו באותו רגע את המות.

"מוטב שהשאירה אחריה זכר, נחמה להוריה", השמיע אחד, כאלו נעור עתה לחיים.

כלם נענעו בראשיהם לאות הסכמה. גם ההרה במשמע.

ש לום שמרייט.

הגלויים עליהם מצד המגרשים והמוכילים, כמעט ככליון הרוץ לנגרשים.

ובאבוד העם בארץ ארץ יעלה כתהו ויאבד גם פרי רוחו עמו, לא רק כל אשר יצר בלשון הארץ (ערב, ספרד). כי אם גם רבות מאשר פעל ועשה בעברית. באנליה, למשל, לא נוכל לדמות בגפשונו, כי לא נעשה כל דבר בעבודת הרוח מאות שנים, ולא נכתב כל ספר מלבד — "צל עולם" לר' היים דלכרש!

וכי נעוף עינינו במושבות ישראל בראשית המאה הששית, אחרי השבר הגדול אשר השברו — משנה שברון במאה שנים — בפולנויה, מקום מושב רבת היהודים בעת ההיא, ע"י הרגות הקוזקים וההידמקים (אשר אמרו לו רושמי קורות הגזרות: הרבן פולין שקול כנגד הרבן ביהמ"ק בראשונה ובשניה וכו'. גרץ, תרגום שפ"ה, VIII ע' 408) ואחרי הגרושים והמלמות, אשר השיבו אותם עד דכא בהריגות אוסטריה ואשכנז ואחרי היות עוד הישוב היהודי בארצות אנליה, צרפת, פרוסיה, אמריקה ובמדינות מלדובה, ולביה, בוקובינה ובסרביה חדש ומצער בעת ההיא — וראינו והנה היתה אז כל הגולה אם שרידי ישובים ישנים או ראשית צמחי ישובים חדשים, ומספר כל שארית הפליטה הזאת לכל אנפיה (לכל היותר כשנים מליון נפש) לא בא עד מספר היוצאים מארץ מצרים לפני שלשת אלפים וארבע מאות שנה וגם לא עד מספר כנ"י בעת חרבן ירושלים ע"י הרומים. להרוות כל ארץ מדמנו או לשית נוספות על כל עמי הארץ, מבלי אשר יודע כי באנו אל קרבם — זאת היתה מנת חלקנו מכל הגליות וזה כל פרי הימים הרבים ההם, אשר "חיינו" כנויים.

מבש"ן. (סוף יבא)

ענינים מדיניים.

פרוד אוונרן. מנחלי המדיארים, האיחוזים ברסן הממשלה האונגרית לא די שלא מלאו את התנאים, שהנהגה עמהם הקיסר, הם באים בהביעות הרשות. הם דורשים עתה לשים מכס על הסחורות העוברות מאוסטריה לאונגון ולהפך, לחייב את הבנק האוסטרי-האונגרי לשלם זהב לכל הדורש ממנו להחליף את השטרות וגם הכלמת הפרוד בעניני הצבא והבנק. הקיסר לא ימלא חפצם גם באלה, כמו שלא אבה להפריד את הבנק לשנים ואפשר מאד שהמדיארים הקנאים יתחילו מלחמה גלויה עם הקיסר ועם אוסטריא, להחרים כל סחורה אוסטריית ולמרות פי הקיסר במנוי פקידים, כמו שעשו לפני שנתים.

הסלבים עם אחד. כפטרבורג נקהלו בשבוע שעבר שליחי כל העמים הסלבים, גם הפולנים לא נמנעו משלוח שליחיהם, אע"פ שזה עתה גבר להצט עיי ממשלת רוסיא, הרוצה להכחידם מעם. האספה הכירה, כי מעולם לא היו מניעות רבות כל כך להתאחדות כל הסלבים כמו עתה. הרוסים קרעו פלך שלם מן המדינה הפולנית, הקמנה עתה גם בלא זה, וספחוהו לרוסיא, הסרכים קוצפים על רוסיא על הסכימה לספוח בוסניא כאוסטריא, הרוחנים והפולנים כגליציא נלחמים מלחמת יאוש. וכן בין סרכים וקרוואטים ובין סרכיא ובולגריא אין שלום. קנאת עולם שולשת ביניהן וככל זאת ההנחמה האספה, כי אין התאחדות הסיבים התאחדות פוליטית, כי אם קולטורית וסוציאלית, לעמוד נגד אויב כללי, הגרמנים. וכן התישבה האספה בדחק גדול. אם היכד התאחדות לעמוד באופנים באלה הוא ספק גדול, הלא גלוי וידוע לכל, כי לחץ הפולנים ע"י אחיהם הרוסים גדול מלחץ הטשכים ע"י האשכנזים וכן לחץ הרוחנים ע"י אחיהם הפולנים גדול מלחץ הקרוואטים ע"י אוסטריא ואונגון. ובין הקולטורה של הסלבים המזרחים ובין זו של המערבים מפריד תהום גדולה. מפלת רוסיא האוטוקרטית באזיא ומפלת תנועת ההרות של רוסיא

החפשית באירפה הן עד נאמן, כי משענה קנה רצון היא רוסיא לעמים הסלבים, כי כל התרבות הרוסית נרקבה ומכף רגלה ועד ראשה אין בה מהום, כי גם לרוסיא הטורנית אין מוסד קילטרי חזק וסרביא שבטחה זה עתה ברוסיא הרי אויב ואבוי לה, וככל זאת לא נמנעו העמים הסלבים לחסות בצל אחיהם הגדול רוסיא.

המצב בטורקיא. החיל, שנשלח הזלכניא ולאזיא הקמנה, השקיט את העם המיער על השרמין החדש. כל הנאשמים בהחזרת הנלגל אחרינית במרידת אפריל נהפשו, קצתם נתלו על גפי מרומי קרה, קצתם נדוני לעבודת הפרך, לגלות ולמאסר עולם, ביניהם נמצאים שרים רמים משרי עבראל חמיר, השולמן הקודם מסר לממשלה גם כה-הרשאה, להוציא את הונו מבנקי חוץ-לארץ, כי חיינו חביבים עליו מהינו והבסוף מה נחוץ לממשלה, כי מהעם קשה לנכות את המסים, הוא עני כל כך עד שאין כל מוסג מזה לאיש באירפה ולא לריק שואפים שרי המידיקים להכניס יהודים רבים אל ארצם, להחיותה בהון הרש ובעברה פוריה, שאין המחמדים העצלים רגילים בה ולהוציא מן הארץ את גנזי עשרה הטבעי, שלא ננעה בה יד בימי ממשלת המושלים האוטוקרטים, שלא דאגו רק לעצמם. — צרה חדשה נהעיררה בטורקיא, שלא שמי לה לב בהיות צרות גדולות ממנה. היא צרה האי קרמה, שקרעוהו הממשלות מטורקיא והעמידוהו תחת השגחתן ויושבי האי דורשים בחזקה להסתפח כממשלת יון, כי דובס יונים. המידיקים מתאמצים להציל את האי, אף שאינו באמת שלהם והממשלות גם הן אינו רוצות לעיור סכסוך חדש ולהביא את הממשלה הטורקית במבוכה ובכ"ז שאלה האי מוכרחה להפתר. המחמדים וושבי האי הם בסכנה רבה.

על המצפה.

עיד החנוך.

באמצע שנות המאה שעברה, כעת אשר כל עמי אוסטריא לחמו בער שחרורם, ולמען השלך מעדיהם בבדי העבדות נשפכו דמי-אדם כמים, אז גם עמנו לא עמד מרחוק, חלק גדול וחשוב מאחינו השתתף בדמו במלחמת מצוה זו. המוכהרס מבנינו הקריבו את עצמם על מזבח החירות. אולם כל הגוים זכרו היטב בשעת הכשר הזאת, כי מלבד זביות "מדיניות" יש לכל עם גם זביות "לאומיות" בעולם ולא נתנו לפי"ז לשחד עצמם בחתיכת נפת בילד קטן ולא הרפו ממלחמתם עד אשר השיגו אטונומיה מיוחדת ובתי-ספר מיוחדים, מתאימים לאפנים הלאומי, ואחינו מכרו את הכבורה בעד נזיד ערשים. העם היהודי, העם הרוחני כביכול, אשר התרגל מנעוריו להתעמר בשם "אתה בחרתנו" ומליציו קראו לו "עם הרוח", העם הזה היה פתאם "לזולל וסובא", אשר בעד פת לחם פשע, ותר על כל רוחניותו, על אוצר קולטורו, הנאצר ונאסף אלפי שנים ולא דרש בערו זביות עצמיות, בתי-ספר מיוחדים, אשר יוכל להתפתח בהם כפי דרכו המיוחדת ואישיותו הפרטית, הוא נשאר סרח העורף לשאר דאומות, שאין לו שום שייכות להם, ובאופן זה נולד בקרבנו המפוס הזר והמוזר, "פולני כן דת משה" או משעכי-ישראל וברומה.

שהרלנינו מהעת ההיא התאמצו בכל כחם רק להרים את הקי-המכדיל בין יהודים לנוצרים, עבודתם היתה רק לבטל את עובדי ההתכוללות הגמורה, להבשיר בכל האופנים את סמיעת היהודים בין האומות. הם חפצו להביא את היהודים לא רק אל החברה המדינית, כ"א גם להחברה הלאומית שלהם, הם עשו להם להנחה קבועה — וזה בלי שום יסוד — שאי אפשר להכניסה המדינית בלי הכניסה הלאומית מקודם, בן פסקו השתרלנים מאז והצבור היהודי, שעוד לא היתה לו הכנה ברורה בענין, נענע בראשו ואמר "הן". אלו היה למנהיגינו או מבט יותר בהיר, כי אז יכלו להבין, שנוכל בלי שום הפרעה להנות מהזכויות האזרחיות ולהשאר בכל זאת אומה

יהודית, נובל להיות פטרוטים טובים ונאמנים בארץ גלותנו, ובכל זאת אין אנו צריכים בזה להטעות את עצמנו ולהכחיש את היסטוריתנו כלה, נובל להיות שכנים טובים לעמי הארץ, אבל בכל זאת איננו מחויבים להיות אחים ממשיים כרגשי לאום אחד, בקבוץ של עמים שונים אין עם אחר צריך להתגבר על חברו, כל העמים יובלו לחיות ולשבת יחד בשלום, ובכל זאת ישמור כל אחד את צרכיו המיוחדים ודרישותיו הפרטיות.

אבל לדאבוננו פגשה השעה הגרולה הזאת בדור שר אנשים קמנים מאד, והם לא הבינו את התורה הפשוטה הזאת, ע"כ עשו פוליטיקה של קינה (בחוראת תלמידיהם אחרים גם היום) ובאשר אכלו לזבעה, גמרו למחול במחירה נטורה על כל אשר להם, ובעבור זה שכחו גם לדאג בעד בניהם, וראו דרשו בעת רצון בזה למענם בתי-ספר יאומיים, אשר יוכלו למלא בהם אחרי דרישותיהם הלאומיות ובמכו על בתי-ספר של האומית האחרות, אשר הטה באמת כמלאכי שחה להעם היהודי, הנוולים ממנו את מיטב בניו ובנותיו וסכנה קרובה, שאם לא נמהר לתקן את זאת לא ישר שרירי ופליט מהעם הישראלי וקלטורותיו.

בי אמנם בתי-הספר בצביונו הנוכחי — ובפרט זה של הפולנים — מכנים בתוך הילדים בזה ובעל-נפש לבל דבר יהדות, עד אשר ניבל להבין ולהצדיק את ההתנגדות הגדולה השוררת עוד היום במחננו נגדו ונגד כל למודיו. המורה האנטישמי ומורה-הדה, אם "עב-הארץ" הוא, לא יוכלו בשום אופן להכניס בלב התלמיד היהודי גם זיק של אהבה לעמו ולספרותו. ועיר יותר מזה אנו כחלמים, שרק לאסוננו הונהג בארצנו "למוד הדה" ללמוד של חוב ה, רבר שאינו מביא לנו שום תועלת, ונקו גדול רב יותר מתועלתו, כי מי המה מורי הרת בגליצא? חוץ ממעוט קמן הנה הנם עפ"ר אנשים, אשר לא למרו מעולם את ההורה הלאה מפרשת "שני" בהחומש, אנשים אשר במשך ימי חייהם לא ראו עוד תמונת דף תלמוד בעיניהם, אנשים אשר כל חכמת היהדות, המוסר היהודי, הפילוסופיה היהודית סגירים לפנייהם וחתומים בשבעה חותמות, אנשים, אשר רק הודות לאי-הבשרתם בלמוד אחר יהמנו מהראשים האנטישמיים למוי-הדה. ואיזה "דרך-ארץ" יוכל למשוך על עצמו מורה כזה, אשר אין לו לעצמו שום ידיעה מהענין, אשר עליו ללמד אחרים? או האין לשחוק, בהביטנו על ספרי-הדת הקמנים, המלאים חצאי פסוקים מתורגמים ואשר מורים באלו ישאבו מהם "תורותיהם" הגדולות, לכלכל בהן את צאן מרעיהם? מגלות אחרות קמנות מצורפות מכל המינים, כף אחת קמנה מכל ענין, בלי הגיון כלי משמר, ובאשר אך ילמד התלמיד לקרוא בעל-פה את התורה הזאת, אף שלא ידע לקרוא את הא"ב העברי כהגון, או כבר יצטיין בהעודה היותר טובה. ומה נובל לקוות בלמוד בזה? היש בלמוד כזה אף כח ועוז לעצור בעד צעירינו, שלא יעברו אל המחנה האחר? היש ביבלת טורה כזה, הנחשב הוא בעיני תלמידיו למופתה היותר גדול בדה ואמונה, להגריל את כבוד הדה ולהאדירה? הנובל לדרוש מאת תלמידים יהודים, שיהיו נאמנים לרתם בראותם, שמעשי מוריהם יסרתו את למודם וכי באותה שעה עצמה, שהוא יושב ורורש לפנייהם במעשי המצות, הוא בעצמו יעבור על כל התורה ויחלל כל קדש במנהגיו האי-דתים? והאם גם העובדא הזאת לכה איננה "ראיה לסתור" למחשבות המשתדלים מאן, אשר חשבו, כי בזה אשר יפרידו את הלאומיות מהדת יחזקו את זאת האחרונה? וכי איננו רואים את ההפוך מזה, אשר הדה בלעדי הלאומות היא כנשמה בלא גוף ושהיהן צריכות להיות המיד האמות יחדו, אם יאכו לבסס את קיום שתיהן? בזה אשר לא הבינו להעמיד את החנוך על בסיס לאומי והעמידוהו בלו על עמודי "הדת" לכה, אפילו הדה לא עלתה בידיהם ויצא לנו הקלה עולמית. בי הנערים יגדלו בלי תורה, בלי אמונה, ובלי שום קורטב ידיעה של היהדות הצרופה, וכל יום ויום קללתו בענין זה מרובה משל חכירו.

מהמזרחי.

חברים נכבדים!

לשמחנה נודיעכם, בי לפי הידיעות האחרונות, אשר באו לנו ממורשים במקומות שונים, יעלו בכר מספר שקלי המזרחי למעלה מהסכום של שלשת ארפם הדרושים ועתה מוטל עלינו, לאסוף את כל כסף השקלים ולמסרהו להלשכה המרכזית בקלן במקדם האפשר, למען יכיר אותנו היעד המרכזי הפרוציה בפני עצמה. לזאת נבקש בזה מכל מורשינו הנכבדים, כי ישלחו לידנו את כל כסף השקלים הנמצא בידיהם וכן את החובות לקבוץ שקלים, שכבר נהלשו מהן השוכיות. אבל נבקש, בי בכל זאת לא יחדלו מאסוף שקלים גם הלאה ולרכוש ע"י תעמולה זו נפשות להציונות בכלל והמזרחי בפרט ואם נתן להוער הפועל את האמצעים הדרושים נובל לדרוש מהם פעולות מסשיות. ולפי רוב השקלים ירבה מספר הצירים, אשר יוכל המזרחי לשלוח להקונגרס הבא. וגם עלינו להראות, כי רבים המה החרדים הנוהים אחרינו. לאלה ממורשינו הנכבדים, אשר הצטרקו על מעוט השקלים אשר אספו במעם שאחרים קדמום, נגיד, בי זאת היא מועט התעמולה, בי כל יהודי חרד היודע את ערך המזרחי ימסור את שקלו גם להסתדרותנו בנפש חפצה. ועל השוקלים, אשר אצלם הלאומיות עיקר והרה מפל, נובל לומר, אבל רבותי בר נרחב לעבודה יש לבס בין החסידים והחרדים, אשר התנגדו לציונות ואם אך נהבעם להמזרחי יהנו שקל ככל לבבם. ובפי הידיעות אשר באו לנו ממקומות שונים רוכם של השקלים, אשר נאספו ע"י המזרחי, באו מהחוגים האלה, אשר התיצבו מקודם בצר לציונות. ולכן לא נמצא די מלים לגנות את מעשי איזו מנהיגי הציונים וכיחוד במחוז טרנופול, המניחים מבשולים על רכבנו ומתעמלים ביגיעה נאותה למטרה יותר נעלה, להשפיע על מורשינו, אשר רבשנו לנו ביגיעה רבה, כי יפנו לנו ערף. אינם שמים לב להנזק הגרול אשר יסכו לההנועה הציונית בזה, אינם רוצים לרעה, בי זקוקה הציונות להמיכת העם בלו וכי רק המזרחי יוכל לרכוש את החרדים, שהם רוב מיניו ורוב בנינו של העם בארצנו, לעבודה משותפת ולו חכמו המנהיגים האלה, השכילו לרעה, בי עליהם החובה, לבקש לנו בכל עיר ועיר עובדים חרוצים, המסוגלים להשפיע על חוגי החברה, אשר דברי הלאומיים אינם נשמעים שם. מהעיתונים תדעו בכר, כי נדחה הקונגרס לדצמבר, לכן נובל עוד לעסוק בקבוץ השקלים כל ימי הקיץ ופרי עמלנו נאכל עיר בהקונגרס הבא.

ההוצאות הרבות הדרושות לשליחת המסיף המצוין הזה, אשר יסובב את ערי גליצא ובוקבינה במשך ימי הקיץ. את מורשינו הנכבדים, אשר יקו לאסוף בעריהם את המס ולא קבלו עוד חובות מאתנו, נבקש, כי יפנו אלינו ונמלא בקשהם. כן מבקשים אנחנו עוד הפעם מחברים לדעה במקומות, אשר אין לנו עוד מורשה שמה, כי יקבלו עליהם את המשרה הזאת או יודיעונו בהבה אנשים, אשר יז לקוות מהם שיעמרו לימיננו.

לשכת המזרחי לגליצא ולבוקבינה בקילומיה. הכהבה:

Osias Fadenhecht, Kolomea.

פיליטון קטן.

בחצי הדרך.

איהו אדם גדול? זה השלם במעשיו, שכם בדעותיו וש"ס כרצונו, בלומר שאינו נשאר בחצי הדרך המוליכה אל מטרתו. אם הביר איזה מעשה הראוי להעשות, הוא עושהו בשלמות, בלי פשרות ובלי תנאים. רק אדם כזה יוכל להגיע אל קצה גבול השלמות והתהלה ויסול דרך חדשה לרבים. ההצלחה תלויה רק בזה. כל האנשים הגרולים מכל המינים, שידענום מן ההיסטוריה, כל גדלם והצלחהם לא היו רק תולדות שלמות מעשיהם, רעותיהם ורצונם. אבל אדם שהביר את הדרך הטובה או את המעשה המאשר, אבל הרצון לקוי והוא מתעצל וחת להגיע אליהם עד תכליתם, לא ישיג מאומה או רק מעט מועד מהבליהו, חלק שלא היה בדאי אף למרחתו המעטה. מכיר הייתי במלן זקן אחד, שמעורו לא יצא מקיר עירו וחוצה ולא היה לו שום מושג ממרחב העולם. לעת זקנתו גמר לנסוע לאה"ק, למות שם ולהקבר בארסה הקדושה, להפטר מכלול מחלות. כבר מכר את כל שבעת חפציו והשכיר את דירתו וקבץ פתקאות מכל בני עירו, להניחן על קבר רחל ועל קבר רשב"י או במערת המכפלה ושכר לו עגלה, שתוליכיהו אל תחנת מסה"ב. לא עבר עוד שלש פרסאות וצוה לעגלון לעטור. הוא נמלך עתה לחדול מנסיעתו, בי לא ידע שא"י רחוקה כל כך וארעתא דהבי לא נדר. הבטלן הזה, אל נא תלענו לו רבותי, אות ומופת הוא לבננו, לכל בני דורנו, בלנו נשארים בחצי הדרך כמוהו. הבה אראכם עובדות אחדות מהימים האלה.

המניסטריום לפיניץ באוסטריא ובאשכנז נוכחו, כי אחרי שהוצאות הממשלה מתרבות והמסים הקבועים אינם מספיקים עוד, נחוץ לשום מסים חדשים על העם, להמציא לממשלה הכנסה נוספת. אבל להטיל את המס על כל העם בכלל אין מן המדה, כי העם כבר נלאה לשאת את עול המסים, הרי גם הוצאותיו נתרבו, לכן צריכים להטיל את המס החדש על שכם העשירים, שהכנסתם גדולה מבדי צרך חייהם. זאת היא מחשבה בריאה, שנוסרה על ההגיון ואם היו המניסטרים באים אל הפרלמנט בטענה הזאת היו אמנם העשירים מתרעמים בתחלה, אבל היו מוכרחים לבטל דעתם מפני דעה העם המתמרמר עליהם. אבל המניסטרים עמדו בחצי הדרך ונלאו ללכת הלאה. הם חסו על העשירים והטילו מס אחד חדש עליהם ומסים חדשים אחדים על כל העם הדל. עתה הכל מתמרמרים בצדק והמניסטרים הם רשעים כעיני כלם. בי שתי הכתות מוענות: ממה נפשך, אם על העשירים לשאת את משא הצבור, א"ב מדוע הטלתם גם על העניים ואם על כל העם לשאת בשוה את משא הצבור, א"ב מדוע עשיתם הכדל ביניהם? כל חציית פסולה, כי השיטה נפגמת ותחמאי את המטרה.

ובן אצלנו. משבילינו העברים נוכחו, כי ה"חרדים" ללמוד הילדים אינם ממלאים צוד תפקידם לפי צרך הזמן הזה וגם החנוך כב"ס של נברים אינו טוב לילדי היהודים, כי אין בהם הרוח היהודי והילדים מתנכרים לנו. ומה צריכה להיות המסקנה

מן ההכרה הצידקה הזאת? לכל בער שכל בריא אין ספק, כי המסקנה היא, שצרכים ליסוד לילדי היהודים ב"ם לעצמם, שילמדו כל מה שנתן להם החרר, אבל בשיטה טובה ובלי פשמלך, להרויח עת וגם כל מה שיהיה להם בה"ם הנכרי, אלא כרוח יהודי, כלומר — נקרא את הילד בשמו האמתי — בתי ספר קונפסיו-נלים (אל הפחדו רבותי מפני השם הנורא הזה, כי אצלנו אין קלרם חזק ותיקף). אבל משכילנו לא עשו כן, אלא יסרו בכל עיר בתי-ספר ללמוד הלשון העברית ומדעים לצאת בזה ידי חובתם. זהו חצי הדרך, זהו התרשלות ועצלות, יראים הם להוציא את הקונפסיוניזם מדעותיהם. והוצאות הדבר הרי נראה כלנו, כי העם כלו אומר, שאין הכלית רכה לב"ם כאלה, כי אינם פוטרים את הילדים לא מן החרר ולא מבהים הנכרים, לא העכירו את הרעה אף במקצתה, כי מעט העברית, שילמדו הנערים, ככלעה כך פלטה, כבואם אל החררים ואל בה"ם הכלליים ישכחו מהרה כל מה שלמדו. ע"כ רק את הנערות ישלח העם אל בה"ם לשם לוקוסים, כלמוד שפת צרפת.

חצאי הלאומיים שלנו הסתדרו לפני שלש שנים בשם "ימ"א", כלומר אגודה לבקש ארץ חדשה ליהודים, כי פלשתנה מאוסה בעיניהם מפני שהיא לאומית יותר מדי. שלש שנים חפשו, תרו, חקרו, דרשו והתפארו כגלוי, כי שהים עשרה ארצות מוכנות לפניהם ליסוד שם מדינה אוטונומית ליהודים. וכסוף נוכחו שאין דבים ואין יער, אין אף ארץ אחת ואין שום תקוה ליסוד ליהודים מדינה אוטונומית. מה היא הקונפסיוניזם מן ההכרה הזאת. כל בעל הגיון בריא, שאינו בוש להודות על האמת, מוכרח לבא לידי מסקנה, שאחרי שאין אוטונומיה והיהודים צריכים ללכת כגולה אל ארץ זרה, א"כ אין טוב מא"י, שיש לה עכ"פ חכה הקדש וחבת ההיסטוריה ותחת השלטון החדש כטורקיא יש תקוה, שאם יהיה רוב יושבי א"י יהודים, הרי הארץ שלהם באיזה אופן שהוא. אבל לא, בני דורנו אינם רגילים לעשות מעשה כשלמות ולחשוב מחשבה שלמה ולחפוז כרצון שלם, להגיע אל המטרה הנרצה ועמדו בחצי הדרך. הארציים מודים כבר, כי אין טוב ליהודים מאשר לנוד לטורקיא, אבל לא לא"י, כי היא לאומית ביותר, כלומר רחוקה כל כך מדרך ההתכוללות הכבושה, כמענת הבטלן הגיל, שלא ידע, כי א"י רחוקה כ"כ מעירו ובקלות דעתם הם רוצים להמנים את היהודים אל בין הקורדים הפראים. וכן שלש כתות הסוציאליים באמריקה רוצות להתחבר לאגודה אחת לאומית, כי הכירו, שאין דרך אחרת, אבל כתנאי שלא פלשתנה תהיה המטרה — היא רחוקה כל כך מן ההתכוללות החכיבה.

אך שתקו נא רבותי, בזה הרגע נזכרתי, שלולא חמנה לעמוד בחצי הדרך היו כל המתכוללים מגיעים כבר אל מקום אשר משם לא ישובו, ועתה, שלא המירו דתם, אולי יש תקוה לבניהם. המחמט.

מכתבים מטרי המדינה.

קראקא. בישיבה האחרונה בשבוע הזה נתמנה ע"פ הצעת סגן הנשיא מר מרגלית לאכי העניים מר יהושע הולצר. היום"ר ד"ר מילעם הרציה ע"ד הבטחת פקידו הקהלה כאחריות כפי החוק החדש וכאר את פרטי הדבר באריכות. הצעות הועד הממונה ע"ז נתקבלו.

קראקא. (מכתב גלוי אל החסידים כעירנו ולבאי-כחם במועצה הקהלה) סודות ממסתרי קראקא באהי לגלות לכם, הלא אפוטרופסי היהדות אתם, אולי תוכלו לתקן הפרצות. הידעתם רבותי, כי השוחטים נומלים שכר מיוחד חצי הכתר (מלכד "מהנית כהונה" ומלכד שכר השחימה) מכל בהמה כשרה מידי הקצבים? הידעתם, כי במרחץ של יהודים שחיברו הוא יהודי חרד, מסיקים בשבת ויהודים רוחצים בו? הידעתם כי מרחצי היהודים נהפכו לכתי זונות? הידעתם כי בתי המשתה ובתי הנבלים, אשר על יד בתי הבנסיות, פתוחים בשבת וכעליהם היהודים

עובדים כובשכת כמו בחול ונומלים כסף (כלי מולג...)? הידעתם כי עוזרי מלמדים פה מתקצבים בשבת בבית מיסיונר והוא דורש לפנייהם ומחלק להם ספרים זרנגנים וילדיכם, אשר השמרום לכל ילמדו ח"ו בשקאלות או בכ"ם עכרי לומדים מפיהם, תורה? הידעתם, כי השוחט הצריך לבא ככל יום אל הקלעפארזש אינו כא כמועדו וכמה יהודים אוכלים בעבור זה בשר נחירה? ומדוע אינכם נותנים למנות רב אכ"ד בעירנו, אשר רק הוא, אם יהיה מכובד על הבריות, לא רק בחריפות וכבקיאות וכפשמלך יפיה, כי אם גם בעזו וברצון חזק, בחכמה ובנמום, יוכל לתקן את הפרצות ולשמור על היהדות לכל התחלל? אם לא השוכו מדרככם מהרה נכון אני לגלות עוד מעשים יפים כאלה ממסתרי קראקא. לע"ע גליתי טפח וכסיתי שפתיים.

מכתב מרוסיא.

ווארשא. המתערות הרוחות בין דורשי החרות ובין הנסוגים אחר, שהביאה בשתי ממלכות המזרח טורקיא ופרס את נצחון הראשונים, לא יכלה לעבור מבלי עשות רושם גם בממלכתנו האמללה. הארץ שקמה, מהנחמים כספירות הבורוקרטיה והרומה ומחו עיניהם מראות, כי הארץ החלה להתנודד תחת רגליהם. אולי מירדה כללית רחוקה, אבל לשמוח כנצחונם לא יוכלו, כי מעשי תעתועיהם הולכים ומתגלים וקץ המאות השחורות הולך וקרוב. בפינלנד נשפטו עתה רוצחי הדופיטט הקדמי (מומר) הרצנשמיין. מתוך גבית העדות נגלה, כי הרוצחים נשכרו מאת ראש, אגודה אנשי רוסיא האמתים" ד"ר דוברובין, שהיה עד כה יוצא ונכנס במקום גבוה מעל גבוהים. גם נגלה, כי הוא וחבריו שכרו רוצחים לא רק להרוג את הדפוטטים היהודים הרצנשמיין ויוליש ולא רק לערוך זכחים כיהודים כעזרת הפקירים וכידיעת הממשלה, כי אם לרצוח את ראש הממשלה לפני שלש שנים הגראף וויטה ואת ראש הקדמים מילוקוב. את כל אלה גלו שני אנשים, שהיו בהחלה עוזרי דוברובין ובנדו בו, שלא יכלו לסכול עוד רשעתו. החשוב בכל הסירות הוא סוד יחס אנשי האגודה אל הממשלה, שהמכה בהם ונתנה להם יפוי-כח להזדין ולחפש עונות. „אגודות אנשי רוסיא האמתים" היו כרוסיא מה ש"אגודות האחדות והקדמה" הם בטורקיא, אבל כמטרה הפובה. כמו שאגודות האחדות והקדמה מושלות כממשלת טורקיא ומנהלות את הנהגת הממלכה והממשלה הוא דק כלי שרת כידיהן, כן הן פה אגודות אנשי רוסיא האמתים. החלוק הוא לא רק במטרה, כי אם גם באמצעים. הטורקים הצעירים משתמשים כפוליטיקה גלויה, בכח החקים והצדק, לחדש את הממלכה ולמחרה מכל זדון, נכבה, רציחה, כערות ושפלות וה"רוסים האמתים" משתמשים כתרמית, כשפת שקר, כלשון הרעה, כרציחה, במהן שחר, ככערות העם, כשלוח יד ככסף הצבור וכה יכיאו מעט מעט לא רק את הממלכה, כי אם גם את עצמם עד עברי פי פחת ידעתם לא תוכל עוד להאריך ימים. הממשלה מתחילה כבר לסלק ידיה ככושה מהחברה היפה הזאת ואינה נותנת עוד לאדירי האגודות להיות יוצאים ונכנסים בחצרות המניסטרס והמושל. אפשר גם שהיה הממשלה מוכרחת למסור את דוברובין אל בי"ד הענשים בפינלנד, שהזמינהו. גם רכים מראשי האגודות עצמם מושכים ידיהם מן המפלגה כחרפה והכנסותיה נגרעו מאר. אבל יותר מזה לקחה המפלגה. הקדמים הכניסו אינמרפלציא אל הממשלה ע"ד אגודות אנשי רוסיא האמתים ושאלו איכה תוכל הממשלה לתמוך בידו רוצחים ונוכלים כארה? הימניים נסו להשתיקם כחרפות ונדופים. אך רוב הדומה המכים למסור את השאלות לוועד והועד קים את האינמרפלציא. המכה הרבה הזאת, שהכתה הדומה השלישית הנאמנה את המאות השחורות, העירה רעש עצום בכל הארץ והעתונים מנכאים שעתידים עתה להגלות סודות יותר מאשר כמעשה אויב. הממשלה נהנה מזה, כי לא יכלה עוד נשוא חוצפת האגודה. דוברובין חלה מרוב

צער וכעס. הקדמים גלו כדומה מעשים וכתבים ואת הועבות אנשי האגודה ואת יחס הממשלה אליהם. ועוד נצחון אחר נצחה הרומה הנאמנה על השחורים, כי החליטה לתת חפש הרת לאנשי האמונה הנוצרית הקדמונית, שנלחצו עד כה כיהודים. כל האותות האלה מעידים, כי „ככל זאת הארץ מתנועעה" וגם רוסיא לא תוכל לעמוד במקום שהעמידוה שמה המאות השחורות.

אבל גם האלמנטים השחורים אינם מחשים. כן העלילו על הדפוטט האדמי עורך הדין פרנגמנט, כי עזר איזו רמאית לכרוח מרוסיא והמניסטר למשפטים דרש מאת הדומה למסרו לכי"ר. פרנגמנט הכניח את הכריו, כי עליות שוא העלילו עליו וחף הוא מכל עון ורק מטעם פוליטי רוצים לפסלו מהיות דפוטט. בבאו אל ביתו אחזהו השכ"ץ ומת כרגע. בן מ"ג שנה היה האיש המצוין הזה, אחד מראשי המדברים כדומה השלישית, אשר גם שונאיו ככדוהו וגם הדפוטטים הימניים חרשו כאשר פתח את פיו, כי כמדרכו הנאוו משך את כל הלבבות כמו כקסם. הוא היה מומר, כי בימי תנועת ההתכוללות המיר דתו, למען יוכל להיות אדבוקט וגם נעשה לאחד מגדולי יודעי דין ברוסיא והשחורים חתו מפניו. כאשר הכרזה החרות היה הוא מן הראשונים, שהודיעו את הממשלה, כי הם שכים אל דת אבותיהם, אבל לא השיג מענה עד היום הזה. בלבו היה יהודי גמיר וכדומה וככתי המשפט והפקודות נלחם במסירות נפש בעד היהודים. זעתה נערר גם זה לנו. עתה אין ליהודים דק דפוטט אחד כדומה, כי מליצנו הגדול גיסלו כישמש חולה ואינו כלל כרוסיא, לא נשאר רק פרידמן, שאין כחו כפיו. מובן שצוררנו עשו להם יום טוב כשמעם, כי מת גבורנו זה.

דעת הקהל כרוסיא ככל הערים עורנה עסקה כשתי אספות הרכנים הכלליות, האחת כווארשא והשנית כווילנא. בשתי האספות האלה הצטרפו כמו באספקלריא מאירה אפים של שני מיני היהודים היהודים המזרחיים: הפולניים והליטאים. מר הלל צייטלין כותב על הנוד הזה ב"הינמ": כראש האספה הווארשאית עמדו „מקורכים" של חצרות הרכיים וכראש האספה הווילנאית עמדו רכנים גאונים. אלה האחרונים אינם פחות יראי שמים ושומרי תורה מ"הראשונים, אבל הם יודעים יותר את העולם והחיים, הם משיגים יותר את מעם המקרים בזמנם, הם יודעים גם את שונאיהם. ע"כ ראינו כי בעת שרכני פולן דאגו כאספתם על אדות עירוכין עסקו רכני ליטא בדבר איסור השחימה כפינלנד. כווארשא מפלו כאתן צצית לאנשי הצבא וכווילנא לפטור ילדי היהודים מחלול שבת ככה"ם. הרכנים כפולן דרשו מהממשלה לתת להם רשות להחרים ספרים חפשים וכליטא יסדו ח' מחזיקי הדת, לעשות טוב וללמוד ולקיים את היהדות, אבל כפירוש התנו שלא יעסקו כעניני אחרים, שלא יתערכו כדעות אחרים. רכני פולן אמרו בהחלטתם אל הממשלה, כי רק היהודים שומרי הדת הם נאמנים למלכות והפושעים בדת יפשעו גם כמלכות ורכני ליטא המליצו בעד כל ישראל בלי הכדל באמרם אל הממשלה, כי הלחץ והגזרות הרעות מעכירים את היהודים על דעתם ומכיאים אותם בעל כרחם אל מחנה המורדים ואם יקלו את עלם יהיו כלם נאמנים למלכות. ולפי שהבינו רכני ליטא את המצב יש להתאינון, שמדבריהם נראה כאלו צריכה היהדות תקון רק כלפי חוץ, אבל בחובה היא כלה שלמה וכל מום אין בה. מדוע לא ראו, כי החרדים אינם ממלאים תפקידם בזמן הזה, כי רק אחד מאלף תלמידים שלהם יהיה בן תורה והשאר עמי-הארץ גמורים? שיהודים שלמים ואנשים שלמים אין מגדלים שם? כישיות תהו וכהו, שנוררות, חשכה, פראות, וכנות ישראל מגודלות כנכריות גמורות, אינן יודעות לא את עמן ולא את דתן, כי אם עמים אחרים ודת אחרת. מדוע לא ראו הרכנים, כי נתקו כל החושים, שקשרו את המזון עם התורה ויודעיה? המזון התפתח, יצא מנסותו ומכורתו והוא שואף לאור והרכנים אינם נותנים לו, כי נשאר אחרנית והוא אנוס לקחת את

האור מן החוץ, יהרננים עומדים מנגד ובוועים על הדור הפרוץ, אבל מדוע רהוקים הרבנים כל כך ממנו? על הרבנים לבקש דרכים אל נשמת העם, אבל כפשמלך וכדרשות לא ישיבו את- העם מדרכו וגם לא בישיבות חדשות. אהב"ש.

מכתב מטורקיא.

קושטא. האמת נתנה להאמר, כי היהודים בתור ירורים לא היה להם על מה להתאונן על ממשלה עכדאל חמיד, הוא ידע היטב, כי היהודים יהיו האחרונים להשתתף במרידה. מעשה ההשגחה ראינו בזה, כי מי יודע כמה זכחים ורדיפות היה איש במוהו יכול לכינן כיהודים. מנקדת ההשקפה הזאת עלינו להביט על עוז-רוחם של יהודי סאלוניקי, שידעו עת לכל חפץ והתחברו אל צבא החרות, למרות אמונתם לשלמן הקודם בשעתו. כידוע נפלו שני חללים מחיל היהודים במצור מצודה. כביהכ"נ בגלמא התפללו היהודים על נשמתם וערכו הפלת הודאה על הצלת הארץ ועל עלות מלך צדק על כסא העהומנים. עתה באה העת המוכשרת, שיהחילו היהודים הגולים בארצות גלותם וגם יהודי ארצנו להושיב נשמת בארץ ישראל וביהר חלקי ממלכתנו, הפותחת שעריה לכל נדחי עמנו. את זאת הגיד זה עתה בפירוש אהמד ריזא, נשיא הפרלמנט הטורקי, לראש הרבנים מו"ה חיים גחום בכקרו אותו (הנשיא את הרב). המהון עורר הדבר, שנקר את הרב כמרס נקר את הכהנים הגדולים ליונים ולארמנים. אהמד ריזא אמר לו מה שכבר אמר פעם, כי נדידת היהודים לפורקיא היא נחוצה מאד, כל הטורקים רוצים להרבות את מספר היהודים בארץ וגם הממשלה חושבת בן והיא תעזור את היהודים ככל האפשרות, לכא להאחו בארץ שכלה פתוחה לפניהם, בלי הנבלה. החכם-בשי העיר את הנשיא, כי לע"ע ישנה מדינה אחת, שכניסת היהודים מוגבלת שם, והיא פלשתינה. לכל העמים הרשות לכא שמה ורק כיהודים נוהגים פקידי החוף, שלוקחים מידיהם את תעודות מסעם ונותנים להם פתקא אדומה, לאוה, כי רק ג' חדשים הם רשאים להתעכב, כאלו היו היהודים גרועים מיתר העמים. מנהג כזה הלא חרפה היא לארץ, שהחרות ושוויון הזכויות הוכרו בה. אהמד ריזא נכהל לשמע המנהג הזה, שלא שמע על-אדותיו עד כה ובקש מאת הרב, להגיש בקשה אל המניסטר לעניני הפנים ובודאי יכמל את המנהג מיד, ואם לא, אז ישתדל הוא ברבד. גם המניסטר למכרה ההרים וליערות, אריסטרי פשא, בקר את החכם-בשי ושוחח עמו זמן רב. הבל משערים כי דבר חשוב לו אליו, כי בזרגל אין דבר למניסטר שעל היערות אל הרב. גם גבור החרות ניאזים באי השהעה עם הרב ע"ד סודר נדידת היהודים בהמון לפורקיא. — החכם בשי בקר את השלמן עם הכהנים הגדולים של הדתות האחרות.

אך בעת שכלפי החוץ הבל כה נוצץ, כה נהדר, הנה כפנים לא הושב המצב. מקורי הכנסות הקהלה דללו ומכונת הקהלה הגדולה כמעט תעמוד מלכת. מפני החשמה נסתמו מעינות הכנסה אחרים כמו התזכרה (מס תעודות המסע, שהיה הרב גובה מן הנוסעים). גם מס הכשר הכשר, שהוא שמונים ממאה של הכנסות הקהלה, אינו נגבה או רק כמדה קמנה ופקידי הקהלה אינם מקבלים שכרם ואם לא תכא ישועה מהרה יהיו מוכרחים לעזוב משמרתם. הרב ערך תכנית עבודה ותקציב, להמיל מס על בעה"ב, לחשוך בסדרי ההנהגה ולהשיג יותר על בתי הספר. בקרוב יקהל הועד העממי. ראוי להזכיר, כי למשרה כועד העממי של הקהלה נהמנה איש אשכנזי. בתוך הועד יושבים שלשה אשכנזים, עורך הדין מר וויעליש ומר ריוזנר בתור בע"ב והרב האשכנזי ד"ר מרקיס.

עתון הלצי ארמני פה התעלל ביהודים בכלל ובחכם-בשי בפרט. היהודים פה היוודעים, כי מה

שעל אחיהם באירפה לסבול אין הם חובים לסבול פה, הזמינו את הצורך לדון. על רוח אנטישמי אין לשפוט כזה, כי העתין היא מזול גם בכבוד הכהן הגדול הארמני. הארמנים בכלל יודעים להעריך את צדקת היהודים, אשר השתתפו כממונם, לתמוך בידי הארמנים שרירי חרב קנאי המחמדים.

בסאלוניקי קרו בימים האלה שני מקרים מעציבים, המראים לדאבוננו, כי גם בארצנו טועים שכורי החרות את המעוה הנוראה, שמעו אחינו במערב בשעת מתן שווי-זכויות, כי דמו שכמחיר החרות עליהם לתת את כל עצמורם וכל מסרת אכותיהם, לבער אחרי היהדות ולהבעים את אחיהם הנאמנים לה. האגודה היהודית Cercle des Intimes הסיתה יהודים אחדים, אשר להם שהפים נוצרים כעסקיהם, לפזוח את חניהיהם בשבת. הרב הגאון ר' יעקב מאיר אסר להם, קצתם שמעו בקולו וקצתם מרו את פיו. כשימנו אל לב, כי סאלוניקי היא עיר שרובה יהודים וכל המסחר הוא ביד יהודים עד שגם בית נכית המכס סגור בשבת, נדע את ערך הכנידה הזאת. המקרה השני הוא: לרגלי חלוקת בגדים לילדים עניים נשאו רכים מדברותיהם כביהכ"נ. בין הרבנים היה גם אשה. הרב לא נתן רשות, שאשה הדבר כביהכ"נ ובן פרץ ריב. יש להתאונן שבעת שעלנו לעבור כלנו שכס אחד לטובת כלל ישראל באים אילים קלי דעת כאלה וגורמים מששמה ומריבה בגלל הבלים.

באחת ההודעות האחרונות של האיכאנס הפאריות נהפרסמה שוב דעת החכם-בשי על אדות הפלשים אשר כבוש, שהוא בקרם במים עלה על כסא הרבנות, לפי דעתו אין להודיע את הפלשים מעניני אחיהם באירפה ואין להתערב בגורלם ואין לכא לעזרתם. כזה הוא מיסוף להנהגד לכל עדות ניסעים אחרים. על זה נובל לשפוט כאשר התפרסם היודעת הנוסע ד"ר פייט-לויביש, שהיה כבוש אחריו.

יעקב פרחיה.

מחרוב ומרחוק.

שונות. בצרפת מוצגים עתה לראוה שני שעונות נפלאים. האחד גדול ארבע מטר והצי, מכיתו עד אותות מספריו עד פעמוניו ועד גלגליו, עשוי מאפני אפנים; השני גדול רק שלש מילימטר ועביו חצי מילימטר. שניהם הולכים בדיוק גדול. — באי-כח בעלי מכרות הנפט בגליציה עשו חוזה עם אגודת סוחרי הנפט באמריקה (שמנדר איק קומפני, שכנשה את כל שוקי הנפט ככל מערב אירפה), לבנות באדמה רוזוואר גדול, שיכיל מאה אלף כארות, להפקיד בו את הנפט החי, שלא ילף לאבוד מאין מקום. האגודה תנכה י"ז הלר ומחצה בעד כל מאה ק"ג נפט לשנה במשך 4 שנים ואח"כ 6 הלר. כזה נמסר גם עסק הנפט בגליציה בידי האגודה, שנלחמה שנה רבות ללכדו. האגודה התחיבה גם לקנות חלק גדול מן הנפט השחור. — כבוש האויר אינו מצליח. בוין הזמין צרפתי אחד עם רב לפני גשר הממלכה ונכה מכל אחד שטר הגוף עד עישרה כתרים, לראות כפריחתו באויר ככנפיו (אופלן) כהניע השעה לא יכול להתרומם באויר כאלו נקטעו כנפיו. וכן היה גם בפאריז זה עתה. והגראף צפלין כידוע אינו פורח בכנפים, כיאם ככדור של אלומיניום מלא נו שהוא יכול להסתות כהפצו כיום א' יבוע זה פרח ממקומו על גבול שווייץ עד לייפציג ומשם הריי פלגרים אל הקיסר, כי הוא בא כרדינה. חקיסר וכך בני משפחתו עם כל המניסטרים והשרים ועם ועם רב מאד חכו על הכר הנועד לבואו. אך כדורו (השני) של צפלין נתפל בעע ונשבר אחרי פרוחו לו שעה רצופות ולכרלין לא בא. — באמריקה הצפונית במדינת מססס התחוללה מערה, בתים נהרסו ועצים נעסרו, כששים איש נהרגו. — במדינה הרפובליקית פערו באמריקה הדרומית פרצה מרידה נגד הנשיא המושל. העם לכר את ארמון המושל ולקח את הנשיא בשבי. אך הצבא הצילחו והכה מכה רכה בעם.

*

המסחר בא"י. ארץ ישראל מקבלת מחוץ לארץ כל צרכיה, אבל, כנין, מלבוש וכל החמרים הנצרכים לארץ. לא יפלא אפוא אם מחיר הסחורות המובאות מחו"ל עלה בשנה לסכום עשרים מליון ורכ"ה אקף פרנק, כה בשעה שמחיר הסחורות המוצאות לא הגיע אלא לסכום י"ב מיליון, ק"ח אלף ות"ק פרנק. העובדה הזאת מראה עד כמה פרח המסחר בשנה שעברה, כי סכום הסחורות המובאות בשנה זו עדה לישלש מליון ותש"ג אלף פרנק יותר מבשנה שעברה, בעת שכהפך, סכום הסחורות המוצאות בשנה זו, פחת בארבע מאות אלף פר' מבשנה הקדמת לה. עוד הערה קמנה: מיסנת 1905 עד שנת 1907 נוספו הסחורות המוצאות משמנה עד שנים עשר מיליון פר', כלומר הוספה של חמישים למאה והסחורות המובאות עלו מעשר מליון ות"ת אקף פרנק לעשרים מיליון ורכ"ה אקף פר', כלומר הוספה של מאה למאה. המספרים האלה מוכיחים למדי, כי למען כלכל את יושבי הארץ הקבועים או את הסיירים הכאים אליה הוכרחה ארץ ישראל לקנות מחו"ל את כל צרכיה, מפני שאי אפשר לה לסמוך על תוצאותיה היא. חלק גדול מהכסף המוצא לקנין כל זה בא, אמנם, עפ"י רוב מנדבות פרמיות מחו"ל, מאגודות שונות, אך גם כארץ יש די הון המשמש למסחר. ע"ה למאה ממסחר יושלים נתון בידי היהודים, מ"ו למאה בידי המושלמים והנותר ביד הנוצרים. כיפן, שדיש המסחר בידי אחינו. דשליש השני ביד המושלמים והשלישי בידי הנוצרים. כחכרון ועזה כל המסחר בידי המושלמים. ובנצרת כלו ביד הנוצרים מנקדת מכס הלאמיים אין החלוקה שוה. הסוחרים האוסתרים, הרוסים והאטלקים הם כמעט כלם יהודים, שדששתקעו מזמן רב בא"י או שבאו מפרוב (החרות).

היהודים בצבא טורקיא. הממשלה הטורקית פרסמה, כי חובת עבודת הצבא חלה כבר גם על נוצרים ויהודים ודרשה מכל יושבי הארץ כלי הכדל, לרשום שמתיהם ושמות כל בני ביתם כפינקסי העדות והעובר על זה ישלם קנס גדול והזקופים לצבא. שאינם נרשמים יעבדו תחת שלש שנים עשרים שנה. חולה צריך לעמוד לפני ועד הכחינה שלש שנים מי שיש לו אב זקן או אם או אחיות, שפרנסתם עליו, פטור מן הצבא.

י"ט"א ברוס"א. כידוע נאסרה הסתדרות י"ט"א ברוס"א ביחד עם כל ההסתדרות היהודיות. עתה מודיעים, כי המניסטר לעניני פנים ברוס"א התיר לפתוח לשכת י"ט"א. לסדר עניני ההגרה לאמריקה. הדומא על אדות היהודים. כשאלת היהודים בכלל אין הדומא מטפלה, כי רוב חבריה רוצים כלחץ היהודים, ההולך ופשה. אך כפעם כפעם מתנפלים יאנשי רוס"א האמתים" על היהודים בעלילות. כן כאשר עמד על הפרס חוס ליסר את סוחרי הנפשות, עשו הימניים מזה חוס נגד היהודים, להם ברור הדבר, כי כל סוחרי הנפשות ומחזיקי בתי זוגות הם יהודים או להפך, שכל היהודים הם סוחרי נפשות. כפעם הראשונה עסקה דומא גם בחוק לטובת היהודים. כידוע נאסר ליהודים לכקר את מקומות הרפואה מחוץ לתחום המושב. בעלי האחוות והאכרים שם הרגישו נזק עצום מזה ולפי שיש כהם אנשים בעלי השפעה יפרוטסציא גדולה השיגו התר מאת הצאר בעצמו, לתת רשות ליהודים לבקר כפיין את מקומות הרפואה אשר כפאופו. והמתונים שבדומא ראו, כי התר כזה ע"פ פסודה מנכה הוא כניסה בזכויות הדומא, ע"כ הכניסו הצעה אל הדומא, שתתיר גם היא את זאת. בנתנית מעם לדבר הגידו המתונים, שאין מן המדה כדת ליהודים להוציא שתי מיליוני רובל ככל שנה לחוץ לארץ כשהם יכולים להניח את ההון הזה בארץ. זהו העקר.

עיר יהודית. עיר שכלה יהודים אין רק במדינת ניו-יורק כאמריקה, היא העירה וורכייין, שנוסדה ע"י הכארוך הירש. שנתן להם שם פרסעות. עירה שניה כזאת נמצאת רק כהודו, שכל יהודיה הם רק י"ח אלף בין מאתים מיליון נכרים. שם העיר היא "עיר יהודית", יושביה הם יהודים, שגרושום אנשי פרטוגל מקראנגאנור ככבשם את הודו לפני ת' שנה. באיכה היהודים כמניסטריום. המניסטר האוסטרי לעניני הדתות גראף שפירקג מנה באיכה הדת היהודית כמניסטריום, להועץ עמו ככל דבר הנוגע לקהלות. והראש הגולה" דזה אינו רב ולא ראש קהל, כיאם הפקיד

בביבוליתוסטקה של האניברסיטה הווינית ד"ר שלמה פרנקפורטר. כמה הכנות עשו ממשלות אחרות לכונן איזו הסדרות ומועצה ליהודים, שתהיה באהיכח היהודים בכל דבר. כן למשל היו כמה וכמה אספות רבנים ברוסיה ברצון הממשלה בטרם תמנה כ"ב היהודים בכניסתם וממשלת אוסטריא המילה לעצמה כל כך את הדבר, לא שא"ל בעצת הקהלות, לא המתניה עד שגוסר אגודת הקהלות, כיראם מראה מדעת עצמה איש טוב בעיניה היא להיות לפה לכל הקהלות. זהו אסון היהודים באוסטריא. אין אנו שנואים. כיראם בזויים. ע"ב מקילים כ"ב בענינינו. ולפעמים נרשע עול הכוזר רבה יותר מעול השנאה ורדיפות.

אל העולים לא"י. הלשכה הציונית המרכזית בוויי מבקשה ממנו לפרסם את הדברים האלה: היהודים העולים לא"י ררך וויין ומריעסט יואלו לפנות אל לשכת המודיעים אשר בוויין (מחוז 9 רחוב הטורקים מספר 9). כלשכה הזאת ישינו ידיעות מועילות, הנחוצות להם ע"ד פלשתינה וגם חשבון רב בהוצאות הדרך. קרטת-מסע מוויין למריעסט ישינו בחצי המחיר (12 כתר), קרטת הספינה מהמדרגה הרביעית, השלישית והשנית ישינו בהנחת 30 אחוזים ממאה: בספינת-קיסוד מהירה (מטריעסט ליפו בארבעה ימים ומחצה) מדרגה רביעית (כלי מטה ומזון) בעד 61.80 כתר. בסדרגה השלישית (עם מטה ומזון) 94.50. בספינת קיסוד פשוטה (זמן המסע עשרה ימים) במדרגה השלישית (כלי מטה ומזון) 51.60. במדרגה השנית (עם מטה ומזון) 169 כתר. ליהודים טוב לנסוע בספינה מהירה, המפלגה בים ככל יום ה. ספינה פשוטה מפליגה בשבת. הנוסע צריך להקדים לבוא ווינה למצער שלשה ימים לפני נסעו מפנה. להשיג קרטה ולאשר קרטת הנסיעה על ידנו. גם ידעו נא הנוסעים וחברינו ואגודותינו במדינה, שחברות הצדקה ויחידים פה ממאנים לתמוך בידי הנוסעים ואל יכאו הנה בטרם יהיו בידם דמי ההוצאות, לכל יהיו פה מן הצועקים ואינם נענים. ההגמון המדבר עברית. בשבת שעברה סר לעירנו בולכוב הארכיביהגמון הרוטני הידוע הנראף שפטיצרי, ונתקבל ע"י רפוטציות שונות ברוב פאר והדר. בתור שליחי עדת ישראל הלכו לקדם פניו הרב הגאון ר' יוסף לאנדא האבד"ק והרה"ח הישיש ר' גרשון קורצער כלוית המון רב. בראשית כואו שם ההגמון את פניו ישר להס"ת, שנשא הג' אבד"ס טקושט בהתחר והטם. ההגמון השתחוה לפני סה"ת כפי הנימום. והרב נשא מדברותיו ויברך את ההגמון עברית בשם העדה היהודית ובקש ממנו להטיפע על יושבי העיר לחיות עמנו בשלום ורעות. אח"כ נאם הרב הגביר הישיש ר' גרשון קורצער בשפת לאטינית צחה, השרים והפקידים, שהיו באותו מעמד, השתוממו על זה וההגמון הגדוד האיר פנים להרפוטציה היהודית והביע לה בשפת עבר, כדרכו תמיד. רב תורה וברכה בעד הכבוד שחלקה לו. דבריו היו מתובלים בפסוקים מהתנ"ך, והרושם היה נהדר מאד.

שודדים חפשיים. כר"ח ניסן בשנה שעברה ככילה הלך יהודי בפרי מהעיר פרמיסלא לביתו. באמצע הדרך פגע בחטשה נוצרים, שעכבוהו ודרשו ממנו, לתת להם את כספו, בהתראה שישמו קץ לחייו. בראותו כי אין מפלט נתן להם את כספו עשרים כתר. אולם המה לא הסתפקו בזה, והכוהו מכות נמרצות ופשמנו ממנו כגדיו והציגוהו ערום כיום הולד. הסרח היה אז גדול מנשוא, ובמעט סט נקפא. לאשרו עכרו כמסרה יהודים אחדים בדרך הזה, ומה נכהלו בראותם את מכירם ניסן עדעל (כן שמו של הנטחץ) שוכב על הארץ טתעלף. תיכף לקחוהו על העגדה והוליכו את הנפצע פשה אל עירם הוסאמובה. השודדים נתפשו ונלכחו אל בית-הסדר בפרמיסלא. — בחג השבועות שעבר היה משפטם בב"ד המשכעים פה. השודדים לקחו להם למליץ את עורך הדין היהודי ד"ר פייפער (תחבוכה טובה) ובעזרתו יצאו לחפשי! ונחוקן להעיר, כי השודדים חפצו לתת ליהודי מורם המשפט אלף כתר דמי-פטורין. כטח יבחר הטליץ הסוב הזה לראש-הקהל בפרמיסלא, כמו הד"ר נלדהר בטרנוב... שבי גולה. מסמניסלכ בותב לנו מר שמריה סובל; כמ"ו בשכט נסעו מפה שני אנשים אמידים ואנשי מעשה

לא"י. לתור להם שם איזה מעמד, הם נכונים למבור פה נכסיהם ולהמיר אמת המדה באת ומחרישה, לעכוד את אימת הקדש ולהוציא לחם מן הארץ. לפני הפסה שבו האנשים ובחוקה"ם הקהילו אספה ותהלת הארץ בשור. פני כל הנאספים אורו לשמע דבריהם. הארץ, אשר אך החלו יהודים לעבדה, היא כנן עדן ותתן אבל למכירה, יערי עצי זית וברמי חמד יפרחו על כל הר וגבעה ומחיר דונם קרקע הוא רק כמאה כתר. האיש אשר לו עשרת אלפי כתר יוכל לרכוש לו אחוזת נחלה זרועה ונטועה ולחיות חיים טובים. אחרי הוכוח נמרה האספה, לכא בדברים עם ח' יפ"א בפאריז, אשר לה קרע רב מאד למכור, כתת אדמה ליחידים על מנת לשלם לשעוריה, באופן אשר גם מי שאין ידו משנת לשלם מיד מחיר השדה יפ לקנות בית ומקנה ומכירי עבודה, יוכל לבא בתוך הבאים ולקחת לו חבל אדמה. שני התרים הציעו את האדמה שמצאי, הוא בכפר קפריא. הרחוק רק מהלך שעה וחצי מתחנת מסה"ב. באותו היום נשלחה ההצעה אל יפ"א ועתה השגנו מענה לאמר: האדמה צריכה רק עבודה, לכן שימו זאת על לככם ודעו מה תעשו. אם באמת ובתמים הפצכם עוז לחיות שם חיי אכרים, נכונים אנחנו לכא עמכם במסרת הברית. אך באיזה מקום ובאיזה אופן טרם נדע. עליכם לבא בדברים עם הדיקטטור פראנק שלנו ביפו, כי רק הוא יודע תנאי הקרקעות וקנייתם. גם אדיו שלחנו מכתב ואת אשר יענה אודיע. לע"ע הגנו פה חבל אנשים, כיננו יש אשר להם הון משכעת אלפים עד עשרים אלף כתר וחפץ אחד לנו, לעלות ארצה ישראל ולחיות חיי עובדי אדמה. מי בכס איש החפץ להסתפח אלינו ימהר להודיענו ונוכל ליסר מושבה שלמה חדשה, אך עליו להביא תעודות, כי זך וישר פעלו. יתר הפרטים מודיע מר ליכ בלעך בסמאניסלוי.

ספר יקר. מר מ. עהרליך מפוטוס ולומה מודיענו, כי ארון האחוזה הפולני קאזימיר פרוזיבילובסקי נתן במתנה לביה"ב"ג הכתן שם ספר מדרש רבה, יצנרפס בוויניציא בשנת ש"ה. כצדי הדפים ישנן דעות בכתב יד, אבל קשות לטרא, כי משמשו מוקן. בנק אנגלא-פלשתינה בסאלוניקי. בהשתדלות ה-ג'רוב דע אינשים" בסאלוניקי נאותה הנהגת הכנס אנגלא-פלשתינה (הציוני), ליסר מניף גם שם בקרן התחלה של שתי מיליוני כתר. בידוע ישנם סניפים לכנס הציוני גם בכל ערי א"י ובכונסטנטינופול. מלבד הכנס הזה נוסד, שם גם בנק אחד יהודי בקרן של חמש מיליון. חשד חנם. מלבד בותבים לנו: מיום אשר עזב מר נרשם באדר את ה-מאנבלאטי, שהוא היה מיסדו ועורבו הראשון, המילו עליו חשד, כי נתן יד למתנגדי הציונות. אמנם לא העיז כל איש להביע את החשד נלוי לעין כל, כי רק מפה לאזן נמסר בהשתדלות מיוחדת, להפיץ אל השמועה בכל רחבי המדינה. ואע"פ שלא נמצא כל עול במה שכתב מר באדר מיום עזבו את מערכת ה-מנבלטי, כי גם בעתונו העברי שהוציא וגם ה-מנבלטי החדש לא יכול כל איש למצא שמוע דפי, ולא עוד אלא שמתוך דבריו בה-המצפה נראה בעליל, כי נאמן הוא לציונות באז כן עתה, — אעפ"י לא פסק החשד ומפיצי הדבה הוסיפו לנדות עליו בזכים, כדי להשניאו ולנבל כבודו. מוכן כי מר באדר לא יכול נשא את החשד הזה ודרש במפניע מאת מנהלי המפלגה הציונות, כי ימנו שופטים לשפטו לזכות או לחובה. ואחר אשר נעתרו מנהלי המפלגה לבקשתו והושיכו ביד של חמשה שופטים (דר. יצחק פעלר, דר. יצחק דיים, דר. היינריך לעווענהערץ, שמעון אראנש וק. שמאנד) והשופטים הזמינו עדים מאשימים ומצדיקים, באו אחרי חקירה ודרישה, שנמשכה שני ירחים שלמים לכלל החלטה, כי כל החשד כנגד מר באדר בשקר יסודו ואין בו אף משהו אמת. — פסקדינים של השופטים נתפריסם כוסחודי וב-מנבלטי.

שיבת בנים אל אבותם. את ה-נאזעטען בנוי-יארק מודיעים ממשלסי באמריקה, כי איש רוסי הוא ושני בניו התגירו שם באמונה מתוך נטיה אל דת ישראל. המקרה נכבד כיחוד מפאת ראשיתו. לפני עשרים שנה ברחת הנערה היהודית פיינה בת ר' שמואל קויפמאן ברובנה במדינת וולין אל מנזר להמיר דתה. הוריה עמלו הרבה להשיבה ולא עלתה בידם. אח"כ היתה לאשה

לנוצרי רוסי ואבותיה הלכו מתוך כושה לאמריקה. לפני שנים אחרות התחיל הרוסי הזה לחשוב להדבק בדת ישראל וחרל לעבוד בשבת והוא עם אשתו ושני בניהם הלכו לחפש אחרי אביהם היהודי. עתה מצאוהו במשלסי וכלם התגירו והאב ושני בניו נמלו.

נצחון היהודים בבוסניא. כפי שמודיעים אותנו מבוסניא נקבעה בחוק הבחירות לועד המדינה שם פוריע מיוחדת ליהודים. לאחינו במדינה היא יהיו שני באיר כחס במועצת המדינה, אחד כבוע, הרב הראשי. שיתמנה מאת הממשלה כראשי כהני הנוצרים והמחמרים, ואחד יבחר ע"י בוחרים בפ"ע. עלינו להודות על זה את נציב המדינה בארון נכסא, שהשתדל על זה אצל המינסטרים ע"פ בקיטת ראשי הקהלה הספרדית והאשכנזית מר יהושע שלום וד"ר רוסקופף. להתאחדות שתי הקהלות עזר כנודע ראש הקהלה הווינית ד"ר שטרן.

גרוש אוסטריא. הישעוריה נעשתה איפה. מאוס-טריא נרשה הממשלה כימים האלה מ"ד נפש יהודים ילידי רוסיא, שגרו כמה שנים בכוסובינה ונהנו מיגיע כפיהם. סטודנטים במשרנוביץ אספו כסף, ושלחו לאונגרן, שם תפשוש השוטרים להוליכם לדוסיא. ביגיעה רבה הצליחו חשובי היהודים באונגרן לעכב בהם וכבדפסט קבצו כסף להביאם אל חוף הים. שם היתה הסכנה קרובה, כי ישיבום מכל ארץ ישינעו שמה. כי אין כסף בידיהם. מזכיר ה-אליאנץ ומזכיר הקהלה בכודפסט שאלו ע"י המלגה בארצות אחרות ולא מצאו מקום לשלח את הגולים שמה רק ארגנטינה ושמה שלחום.

תעודה טובה. הירש ליב הוצה לעשית עסק שר שותפות עם בער וואלף. שאינו מכירו והוא שואל על-אדותיו את ידירו הירש בער, שבבר השתקף עמו. הירש בער עונה: מר בער וואלף לא ישב עוד מעורו בבית האסירים; מריע איני יודע.

משה הספרות והמדעים.

רבן יוחנן בן זכאי.

מאת ד"ר וו. מיסעל.

וכשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו לבקר. כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נ"י ע"ה פ"ה מה מפני מה אתה בוכה? איל וכו'. בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני המטובה והכיניו כמא לחזקיהו מלך יהודה שבא. (בבבכות כ"ח ע"ב).

בזמן החורבן היה האיש הגדול הזה כמעט האחד, אשר הכיר היטב את המצב הנורא של אחיו האומללים. עינו הכהירה ראתה, כי אין אף צל הקיה נשקפה להם להמלט מהאסון המר של הכליון, אם לא יעשו שלום את הרומאים, ואך לחנם יחגרו הנכודים מרי הנפש את שארית כחס לחזיק מעמד ולהלחם נגד האויב, כי ככל גדל אהבתם לארצם ולהחפש אשר בעכורה יבחרו יותר לסות מות גבורים מלהכנע תחת עול זרים ובכל אכץ רוחם העשוי לבלי חת, לא יעצרו כח לעמוד מול אלה העריצים הרבים והעצומים. הן את מבחר נביריהם ככד אכלה החרב בערי המדינה והארץ, אשר רותה מדרם וחלכס, כבר נתונה ביד האויב, ומה יועילו הגבורים המעטים, אשר התרכזו בירושלים, החיים במצור ובמצוק והרעב יעשה בהם שמות, עם כל כחס ועוזים ועם כל להכת אש קנאתם נגד המון צבאות השכעים האכזרים עליו נאוה ונקם. ריב"ז נסה הרבה פעמים לדבר על לב העם, כי טוב עתה להשלים את האויב ולחכות עד יעבור זעם, הוא קרא לאנשי ירושלים ואמר להם: בני מפני מה אתם מחריבין את העיר הזאת ומבקשים לשרוף את בית המקדש (אדר"ג פרק רביעי). אך זאת לא הועילה, כי שומע לא היה לו. גדל האהבה לעמם, לארצם ולתורהם מצד אחד והשנאה העמוקה להרומאים החפצים להשתחר עליהם בחוקת היר מצד שני, זאת האהבה והשנאה, אשר מאו ומעולם שהומי עינים המה, לקחו מהם את היכלת לראות נכוחות ולהכיר את חלשה מצבם מול גבורת חיל האויב והמונו. ובראות ריב"ז, כי שני המרכזים: הלאומי (העיר ירושלים) והדתי (המקדש) כבר נמוטו ואם תמשך המלחמה

במו"ט הנובעת מעמק לבי הנני מברך את חברי מר יהושע צבי וואנדערער מנידערער לחתונה עם מ' רחל לאה אָפּנער באַזענער. שמו"ט פרענער — באַנאי. מקרב ולב עמוק אברך במו"ט את ידידי ורעי מר שמעון איש שלום טיאנוב לארוסו עם מ' פֿאַני ראפּפּ מקניאוי.

צבי אריה פֿיינשטיין — חורוסקוב. הנני מברך מעמק לבי במו"ט את ידידי מר חיים רוב בן הנכירה מ' מלכה קארל לכלולתו עם מ' לאה איילנער מקיפּשינצ-דעניסוב.

שלום אהרן ראזענטאל — לביב. בלב מלא גיל אכיע במו"ט לאחי היקר מר ישעיה נפתלי לבאי רחל צל אפרין עם מ' מויבע. יוסף מרדכי וואינדער — מינכען.

הנני מברך מעמק לבי במו"ט את ידידי מר פֿייביש באַגלער. בעריש לופּשינער. הנני מברך מעמק לבי במו"ט את ידידי מר פֿייביש באַגלער. יצחק מאיר עהרליך.

הנני מברך את ידידי מר פֿייביש באַגלער לחתונה במו"ט. אלמר לאנדא. הננו מכרבים את ירידנו מר פֿייביש באַגלער לחתונה במו"ט.

שכנא האראוויץ — שמואל זילבעררינג. מענדל גראדער מברך במו"ט את מר פֿייביש באַגלער לחתונה.

הנני מברך בכרבת מו"ט את ידידי מר פֿייביש באַגלער לחתונה. מו"ט גם להירו! הירץ משאפניק

נרבות בעד הארמנה שווארצבערג. מר מענדל שפירא במיערעך נדב 1.90.

הונדמאכונג.

דער פּעראַיין „איזראעליט" אין וויען ביעטעט זיינען מיטגלידערען פּאַרענדרע פּאַרטיילע: (1) הייראטססטיפּענדיען פיר דערען ערוואבסענע קינדער אהנע אונטערשיעד דעם געשלעכטעס. (2) טייל-וויען שארענעראטן ביי עלעמענטאריאייניגען, ווי צ. ב. פּיעזוויבע, איבערשוועמונג, פייער אונד האגעלשארען. (3) פּערזאָנלעך אייגעס מיטגלידערעס נאך דען אבגעבען אייגעס אנדערען מיטגלידערעס. (4) ערטיילט דער פּעראַיין זיינען מיטגלידערען אונטערשטיצונג אין אלען קרויטישען לעבענס־אגען. ווער נעהערע אויסקונפט האכען וויל, דער ווענדע זיך שריפט־אָן אן דען אייטשום דעם פּעריינעם „ISRAELIT" in Wien II., Miesbachgasse 12.

נענוע שמאלץ

אונד קוה־בוטמער טעגליך פּרישע פּערזענדיקע Juda Zins, Husiatyn (Galiz.) פּרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מבערזאן פּערעמיסלא ומסמריא שליט"א זענדע אויף פּערלאנגען.

שדכו.

רוך מיינע לאנגיאַהריגע געשאַפּטס-רייזען האבע איך מיר איינען גראַסען בעקאנטענקרייז אין בעסערען הייזען אין אָסטערייך-אונגאַרן, דייטשלאַנד אונד בעלגיען ערוואַכען, זא דאס איך איבעראל פֿריי אויפּטרעטע אונד ענטגענעקאמען פֿינדע. מיינע טיכטיגקייט וואורדע פֿיעל-פֿאַך אנערקאנט. איך פֿערמיטלע פֿיר יעדען שטאנד, פֿאַן 1000 קראַנען נדן אויפּוואַרטס, פֿיר שטרענג רעליגיאַזע ווי פֿיר פֿרייזיניגע פֿאַמיליען. בין אימ-שטאנדע יעדעס זיינען וואונש צו ענט-שפּרעכען. שטרענג דיסקרעט גא-ראנטידט. אים מקיים צו זיין וחי אחיך עמך רופּע איך שדכנים זאווי פּרייזאטע ביי גומען פּאַרטיען זיך אן מיך צו ווענדען. זיכערער ערפֿאַלג.

Abraham Urbach Kraków ul. Józefa 5

רובע לקנו. אמר רשב"א בכר נמנה עליה ר' יוחנן ובטרה מפני הקלה (שם לא ע"ב). הנה דעת הת"ק הוא שצריך שיפריש רובע לקנו משום שמא יבנה המקדש כימינו ויקריבנו ורעה ריב"ז היא שאסור מפני ההקלה והיא באכור שמא לא יבנה המקדש כימינו ויבואו לידי תקלה. ופה טעה גרעמץ מאד, שחשב שריב"ז היא האומר שצריך שיפריש רובע לקנו ובש"ס מכואר ההיפך. ואיך היה יכול ריב"ז לאמר זאת אחרי שזאת היא סתירה אל שימחו.

(ט) רב פפא אמר ברם רכעי וכי. אמרו לו הלמדיו רבי בכר נמנו חבירך עליו והתירוהו, מאן חבירך ריב"ז. ופירש"י והתירוהו לפרוהן ולהעלות הרמים, דכיון דחרכה ירושלים לא חשו לה חכמים לעמרה מעתה. הרברים האלו אינם צריבים ביאר.

ולא לבר מהקנותיו אהנו למרים את מחשבתו על אדות המקדש, כי גם בפיו דבר, שאין מעלתו ב"כ גדולה ונחוצה. ראה אר"נ (שם): פ"א היה ריב"ז יוצא מירושלים והיה ר"י הולך אחריו וראה ביהמ"ק חרב, אר"י אוי לני ע"ו שהוא חרב מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. אמר ליה בני אל ידע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה נמילות חסדים, שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח וכו'. לא בר"ע אשר בעת הלך עם ר"ג ור"י וראב"ע וראו שועל יוצא מביה קרשי הקדשים והיו הם כוכים ור"ע מצחק באמרו: עכשו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימה, כי היה לבו נכון וכמוח שיבנה ביהמ"ק במהרה. אולם ריב"ז אמר זאת בטעם כשוויון נפש: יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה, כלומר אין צורך עוד במקדש.

עכ"ו חס לנו ליחס לריב"ז מחשבת כאלו על ארות ירושלים והמקדש, כי בל העובדות האלו רק מטרה אחת היתה להן, להשקיף את סער הרוחות ולשכך את הרעש הסואן עוד בלבבות ולטלא אותם באיריאלים חדשים, כדי שלא ינסו עיר הפעם להתקומם נגד הרומים, יען ראה כי אזלה ירם להשיב עתה נקם אל חיקם. אך לא כאשר קוה בן היה, כי אף שהיה כבודו גדול בעיני החכמים, עכ"ו כדבר הזה התמרמו עליו בלבם, ולא לבר מרידה בר בוכנא תעיר על זה, כי בכך החכמים והעם עוד היה הרעיון חי לשוב לבבורם ולהורם כבראשונה ע"י מלחמה עם הרומאים, וגם החכמים שהיו שלש מאות שנה אח"כ לא היו יכולים לסלות לו על אשר לא בקש מאספיינוס דק את יבנה וחכמיה ולא בקש בעד ירושלים והמקדש. ראה גיטין נ"ו: קרי עליה רב יוסף ואיהימא ד"ע משיב חכמים אחר ודעתם יסבל, איבעיא ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ריה לדרקון וקסלינן ליה וחליתא שבקינן לה. ר"י היה מאותם החכמים הנוחים וגם הוא לא היה יכול להתאפק מלדבר דברים בוטים וחדים נגד ריב"ז רבן של ישראל, זה אות כי לב כל החכמים היה סוער נגדו על דרכו והתלובתו בפוליטיקא שלו. כי לדעתם היתה אפשרות להסיר את הדרקון ולהציל את העיר ואת המקדש. ואנחנו נתפלא על אמץ נפשו וגבורת רוחו של ריב"ז, שהיה רן ביחיד בעניני הפוליטיקא נגד רצון החכמים והעם. בל"ם היה הוא איש אשר עורקו עשה ועצבו נחושה ורצונו ברזל וע"כ עלתה לו להוציא אל הפעל מה שהיה חפץ וחשב כי טוב הוא, למרות חפץ החכמים והעם.

סוף יבא.

ברגשי גילוכבוד הננו מברכים בזה את ידידנו הנעלה מר אייזיק בלומענבערג מפה לארוסו עם מ' לאה ברוננער מלובאטשוב במו"ט. ש"מ ובני ח"י צקרבורד, ח"א שמוקלרס. — ווישנא. הפירמא, Jasto מברבת את מר ליבוש ארלער מפשעווארסק לחתונה במו"ט.

עוד הלאה או יאבר כל שריר וכל ניר לבית ישראל, ע"ב נועץ לצאת ע"י החכולה מהעיר, כדי לבוא אל האויב ולהתחנן לפניו, שישאיר לו עכ"פ שריר אחר, יבנה וחכמיה. ובוה הציל מה שהיה יכול להציל ויבונן את עתידות ישראל על מרכו התורה לברה.

ירושלים נפלה והמקדש היה למאכלת איש. עתה התאמץ ריב"ז לבצר את המרכו החדש הזה, שיהיה היא מעתה מקור חיים חדש, אשר ממנו יקרו זרמים מעוררים ומעודדים לנפש בני ישראל למען קיומם בעתיד. ועם זה שהף עוד בוונה אחרת, כי רצה לרחיק בזה את רגלי ירושלים ולעשות עתה את יבנה לישראל מה שהיתה ירושלים מקודם. ולא משנאתו לירושלים עשה זאת. היא ידע, כי הפצעים עורם פתוחים ואף קרום רק עוד לא גמתח עליהם, ורוח קל בי יזעזע את האוויר יפח את אש הקנאה העצורה בעצמותיהם והלהבה תתפרץ מחדש והעשה שמות נוראות. וכדי להשמר מזה נועץ לתה ליבנה (וכן לכל מקום שיש בו מרכו התורה) את עמרת ירושלים. ובוה היה חפץ להגיד: בכר המרכו של חיי עם ישראל וקיומו איננו הלוי במקום, אלא ברכוש הרוחני שלו, שהוא התורה. ריב"ז השב, שהאידיאלים החדשים האלה ימלאו את נפשם וישבחו לשעה את זכרון ירושלים היקר מאד בעיניהם. ולמטרה הזאת חקן תשע הקנות:

(א) יו"ט של ר"ה, שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין, אכל לא במדינה. משחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז, שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד (ר"ה כ"מ ע"ב). ובש"ס שם: אמר להם ריב"ז לבני בתירה נתקע, אמרו לו נידון, אמר להם נתקע ואח"כ נידון. לאחר שהקעו אמרו לו נידון, אמר להם בכר נשמע קן ביבנה ואין משיבין לאחר מעשה. ענין בזה לא נמצא בשום מקום, שקודם יעשו מעשה במקום שיש עוד לדין והיא דבר סותר נם לשבל הפשום. אך ידע ריב"ז, שאם ידון החלה, אז תהיה ידו על התחונת, כי באמת לפי הקבלה רק לירושלים יש המעלה הזאת ואת הכמוס ברבבו, שבזונתו היא להעתיק את קדושת ירושלים למקום מרכו התורה, לא היה חפץ לגלות מפני ההמרכרות החכמים והעם. ע"ב אמר נתקע ואח"כ נדון.

(ב) בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז, שיהיה לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש (ר"ה ל' ע"א). והיתה כוונתו באמרו זכר למקדש לאמר, שנתפשטה קדושת מקום המקדש בכל מקום.

(ג) ושיהיה יום הנף בולו אסור (שם) ופירש"י... הא כיצד בזמן הבית עומר מתיר ובזמן שאין עומר עצם היום מתיר. ובוה עשה את ענין החרש בלתי הלוי בקרבן, כי נחרב המקדש ואין קרבן עוד.

(ד) בראשונה היו מקבלין עדות החורש כל היום. פ"א נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר, התקינו שלא יהיו מקבלין אלא עד המנחה זכו, משחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז, שיהיו מקבלין עדות החרש בל היום (שם ע"ב). והוא ג"כ בכונת הזאת.

(ה) אריב"ק ועוד זאת התקין ריב"ז, שאפילו ראש ב"ד בכל מקום שלא יהיו העדים הולכים אלא למקום הועד (שם ל"א ע"ב). כי מרכו התורה הוא קדוש כמו המקדש.

(ו) ה"ר אין הבהנים רשאין לעלות בסנדריהן לדובן (שם). כי בכל מקום שיש ישראל שם הוא מקום המקדש.

(ז) בראשונה היו מחללין אף על בולן, משחרב ביהמ"ק אמר להן ריב"ז וכי יש קרבן, התקינו שלא יהיו מחללין אלא על ניסן והשרי בלבד (שם כ"א ע"ב). והוא מפני שאין לנו עתה דבר עם הקרבן.

(ח) דתניא גר שנתגייר בזמן הזה צריך שיפריש

מכתבי הוראה

ל"ב מכתבי הוראה, הכוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפרוזה ואת כל הדקדוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים רבים מאד בכתיבה, מאפשרים לכל אחד לסגל לו בזמן קצר את השפה העברית על בוריה, לכתב ולדבר בה בכשפת מולדת. פרוספקט מפורט חנם.

הדורש פרוספקט ומשלם 25 הלך במרקאות יקבל גם את הספר „תמונות ומפוסים" המביל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליציה.

שכח וואלאקאוסקי, 16 Miodowa, Kakau. במכת לדונמא כתר אחר.

מכתבי מחקר ובקרת

החפץ בספרי, מכתבי מחקר ובקרת ספר ראשון הכולל כתובי מכתבים בשיטות הזמן בחכמת ישראל העתיקה והחדשה וכול לפנות למערכת, המצפה, ותחת שהיה מקחו עד הגה יותר משני כתרים יקבלוהו קוראי המצפה במחיר כתר אחד עם פארטא. לחכמים ומחברים אשלחנו תמורת ספריהם.

כתובתי:

שמואל אלכסנדראו

בעיר באבדווסק פלך מינסק ברוסיה.

דבר יום ביומי

מאת הרב הרשן מו"ה חיים קנאללער בפרעמישלא, מכיל דברי תורה, הלכה ואגדה ומעמי מנהגים לכל יום ויום מימי השנה, מפתח לדעת כל יום בחדש באיזה יום בשבוע יחול, מאורעות שאירעו נסים שנעשו לאבותינו בכל יום, פטירת נאונים וצדיקים ודברי תורה מהם לעת הצורך. — חלק א' על חדשי הקיץ מחזיק 240 עמודים אקטאב גדול, מחירו כתר אחד וכן חלק ב' לחדשי החורף הנמצא עתה תחת מכשח הדפוס. — לפנות אל בן המחבר:

Buchdruckerei Knoller's Sohn Przemysl.

כל הכא לקאלאמי

ורוצה לאכול בשול בדימוי בכשרות ונספיות עצהיו"ט. שימטעם לחכו וללון לינה הגונה שיפס רצון, יפנה נא רק להאטעל ורעסטאראציאן, שהבינותי פה מחדש בבית המני' ה"ר עזריאל העלער ברחוב וואלאווא. שלמה שטיין.

מי האיש החפץ חיים להרפא מנגעי ב"א (הוצאת שו"ל) יקנה את הספר "תרופת מעשי ער ואנו" (אבהאנדלונג איבער אָנאניע)

בידי המו"ס

ה' א. פויסט, הראהוי בער 70 העללער עם פארטא, וישינהו חפשי לביתו.

זעהר ניצליך אלע יודעו !!! מינע בערהמטע פראקטישע

טשאלענטעפען

ואלען אין קיין שום יודישע פאמיליע נישט פעהלען. עישטע אין דער וועלט, אויס מאסיווען שלאסערכלעך, גארנאטירט 20 יאהר האלטבאר, איינגעפיהרט כיי הונדערטער רכנים וצדיקים. מיט א ביסל האלצקויהלען בעהייצט האלשען זיי היץ ביו מושק, מיט פערשלוס. האב טויענדער דאנקשרייבען. פרייז: 1 אָפען פאר 4 טעפף פער 3 ליטער, 2 פאר בשר, 2 פאר חלב (סעפעראטע אכטיילונגען) 11 קראָנען; דעטאָ פער 4 ליטער 12 קר.; 1 אָפען פאר 6 טעפף פער 2 1/2 ליטער, 2 פאר חלב 4 פאר כשר 12 קר., דעטאָ פער 3 ליטער 13 קר., פאר 3 1/2 ליטער 15 קר., פער 4 ליטער 18 קר. — צו יעדען אָפען א געדוקטע געברויכטאנצייגע. געגען אנגאבע, רעטט פער פאסטמאכנאמהע.

jos. Perlberger, Oefen-Fabrikant Myslenice, (Galizien).

Wyd.: { Naffali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukem S. L. Deutschera 7 Podgórzu

מאריענבאד.

ואַממער סעזאָן 1909

שמרענג אַרטהאָדאָקס כשר האַכעלעגאַנטעס

I. וויענער קאפערעסמאיראַנט

אין מאריענבאד (הויז צוקונפאט).

אם 1 מאי 1909 ערעפנעמען וויר אין מאריענבאד פערדינארשטראסע אויף שמרענג ריטועלער באזוי דאס I וויענער קאפער-עסמאיראַנט. דיא כשר אַבליענענדימען אונטערשמעהען אויסשליעסליך דער פערזענ-ליבען ליימינג דעם רענאמיערטען אַרטהאָדאָקס כשר רעמאיראַטערס העררן יאקאָב פינקאס, וויען, II ליליענברונגאסע 9.

Pinkas & Herlinger.

דעפערענצען איבער העררן יאקאָב פינקאס ערטיילט

הגאון מו"ה ישעיה פירטט נ"י רב דעת ישראל שיפ שוהל וויען, הרה"ג מו"ה עקיבא שרייבער אבדיק פרעסבורג ורה"ג מו"ה שמחה בענט-ערהענפעלד אבדיק מאמערסטאָרף.

וועהרענד דער סאיואָן טעגליך מנין אים הויע.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539,686.228.— Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 . . . . . " 176,528.370.— Einkünfte von Assekururanz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . " 30,748,986.— Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215.336.— } 13,934.003.— Reserven v. früheren Jahren für Dividende " 11,718.647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterlegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

מעין הישועה WYSOWA

עולה בעדכו על יתר מקומות הרפואה אשר בגליציה, כאשר יעידו הרופאים היוהר מומחים. שכעה מעינות נמצאים פה, שהם חיים לנפש נענה ושקוי לעצמות כל חולים במחלות פנימיות וחיצונות, כמו חראָנישע געלענק-דהיימאטיסמען, היפאבאנדריא אונד הימטעדיע וכו' וכו'. וויס אווא מצטיינת גם באויר צח וטהור מאד, הכא מרכסי הרים, אשר יסובכוה וביער נפלא, שאין קץ ליפיו בעלי מעין הישועה הזה יהודים הם והמקום נקי איפא ממחלת האנטי-סימיטיזמוס. אשר יענו בה חולים יהודים ברוב מקומות הרפואה. בתי המאכל כהכשר היותר גדול והכל במחיר שוה לכל נפש.

סדר הנסיעה לוויסאווא הוא: מקראקא דרך טרנוב — גריבוב, ומגליציה המורחית דרך יאסלא — זאנארושין ונארליצע.

Erstes und Grösstes

Grammophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

LEMBERG, Sykatuska 2. KRAKAU, Grodgasse 71,

גענעראלפערטערטער דער גראַמאָפֿאָן אַקציען-געזעלשאַפֿט מיט מאַרקע, שרייב ענדער ענגעלי ארעסטעס לאַגער פֿאַלישער, דייטשער, העברע-אישער אונד יודישער פֿלאַטמען מיט מאַרקע, ענגעלי 20.000 פֿלאַטמען ערמנערטער קינסמלער שמעטס אָם לאַגער!

רעפערטירטילע אונד ווערקשטעטע אים אַרשען בעסטע אומטוישבעדינגונגען. — פֿרייזקאטלאַגע גראַטס אונד פֿראַנקאָ.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Goluchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איז מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עקעטרישע קראפט א. ו. וו. אונד ערצייגט

נור פרימא-ווארע

בהכשר הרה"ג ר' יונה באכ"ד האב"ד פה.

הפרחים שנה שניה

עתון לילדים, להינקות ולבני הנעורים יוצא בדיוק כל יום א' בפורמט גדול ונרפם בהדרגה מצוין

העורך והמ"ל: י. ב. לבנר.

מחיר העתון לשנה 5 רובל, בחו"ל עוד 60 קאפ, ובערך זה לחצי ולדבע שנה.

האדרסה:

Lugansk (Rus.) Red., Haprochim.

סחורה אונגרית.

אהכבר בזה להודיע בשער בה דכים, שיש לי למכור

שמן שושנים

טוב מאד בטעמו וריחו, נקי משמרים וטוב לאכילה ולמאור. מחיר מ"צ 75 כתר. — גם

יין טוב כשר

עצהי"ט לבן וצלול, הליטר 36 הלר. גם מיני יין מן 40 עד 46 הלר הליטר. בהכשר מדב מפורסם. כ"ז פראנקא חביות, אב באהן ע"י אנאבע והמותר ע"י נ"נ.

הק' יוסף זילבערמאן

נכד הה"צ מו"ה נפתלי הירצקא אבד"ק ראצפערט

Silberman Jozsef Uj Fehertó (Ungarn).

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren)

פֿערזענדעט פֿוהרמאנס- אונד פֿיאַקער-פיישען אויס פֿרימא קערן-לעדער גע-שניטמען צו בילליגסטען פֿרייזען. פֿערזאנדר פֿער נאכנאהמע.

פיר דיא יוגענר.

איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער איינפאכען אונד דאפפּעל-מען בוכהאלטעריע. קארעספאנדענץ, סטענאגראפיע אונד פרעמדען שפראכען, בין אימזשאנדע יעדעם שילער ביי פליי-סיגעס לערנען צו גאַראַנטירען פיר גוטען ערפאלג אונד גוטעם צייגנים ביי איינער פֿרישונג אויף דער ק. ק. האַנדעלס-אקאדעמיע. 27 מיינער שילער האכען שאן דיא פֿרישונג אין דער אקאדעמיע, בעציעהונגסווייזע פֿאַליטעכניק בעשטאנ-דען אונד בעפֿינדען זיך אין פֿערשיעדענען גראַמען שטערמען אויף גוטעם פֿאַסטען.

אויך פאן אויסווערטס נעהמע איך שילער אויף מיטקאכט אונד קוואטיר האַנאַר נאך איבעראיינקאמען. M. WUNDERMANN, Stryj.

האטעל רעסטוראציאן כשר כבע"ב יהודים של שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב רזעזניצקא 13. מעלעפאן נו' 1314.